

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Ja ndangi

Ta ki dɔ Poy ta ti ki Maji lə Jəju ki Ja ndangi

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Ja ndangi e ki kare dan Poy ta je ti ki Maji ki sɔ (Matiye, Marki, Luki ki Ja). NGa ningə ta je ki aw naa ti ki njé ki mitə e ngay al. Ta je ki aw naa ti səde, e ta ki dɔ koy Jəju Kirisi ti ki kaw ki ta təl ta makitibi ti kin par. Ne je madi ki Ja əl tae, made je əli al, tə ta lə taa-naa ki Kana ti (2.1-12), ki ta lə Nikodəm ki aw ingə Jəju (3.1-21), ki ta lə dəne ki Samari ti əi ki Jəju (4.1-12), ki ta lə dingəm ki rəe oy njururu ki Jəju aje (5.1-18), taa ta lə dəw ki kəme tɔ lo koje ti nu ə Jəju adi kəme oo lo (9.1-41) je kin. Ne ki rɔ Jəju ti ki Ja a dɔ ti ngay, e ne ndo je lie ki ndo dije.

Me ta ti ki Ja ilə-n ngirə makitibi ləne kin (1.1-18), tɔji Jəju kadi e Ta lə Luwə. Ta ki təl rone dəw ti, re dan dije ti ki dɔndangi ti ne. Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Ja ndangi kin asi kadi dəw gangi kəy kəme asi joo:

Kəy kəme ki dɔsəy (1.19-12.50) əl ta ki dɔ naji ki ma ti ki dije ki dangi dangi (Ja Batisi, Andire, Pilipi ki Nataniyəl) mai dɔ Jəju ti, nə nə ma ki go lo kooe ti ləne. Taa əl ta dɔ dije ti ki dangi dangi ki Jəju ingə-de nim, ne kɔji je ki asi gin siri ki Jəju ra nim tɔ, ki kadi dije sangi gine gəri maji. Ja təl ta kəy kəm ta ləne ki dɔsəy kin ki kəsi dɔ ta je ki dangi dangi ki Jəju əl naa ti (12.37-50).

Kəy kəme ki kɔ joo, əl ta lə Jəju ki tee ki ta je ki tɔgide to, ki rai rɔde tə ta je ki dəw a əl nginə-n ndone

kam be, ki rə njé ndo je ti ləne (13-16). Lo kin ti, Jəju əl ta ki Bawne, ningə me kəl ta ti ki Bawe Luwə, ində də rəne dana kadi ngəm-n koy ki a re dəe ti, 6a dəji Bawne kadi ində kəme go njé kun gone ti ki n-a n-iyə-de tone ti kin maji (17). Ta lə Jə təl osi go ndəgi Poy ta je ti ki Maji ki mitə, loki əl-n ta kuwə ki uwəi Jəju, ki gangi ki gangi ta koy dəe ti, 6ai-e kagi-dəsi ti, ningə go ti tēē dan njé koy je ti kin (18-20). NDə ra nay Paki ti, Jəju tēē ingə Mari ki Magidala nim, ingə njé ndo je ləne nim. Taa go ti, təl tēē ingə-de kingə ki rangi 6əy mbata lə Tomasi ki madə je əli-e ta lə Jəju ki tēē lo koy ti ə naji kin kadi tə e ka oo-e tə. To tə ne ki Jə əl gin ne ki ndangi-n Poy Ta ki Maji kin (20.30-31), təl-n ta makitibi ləne ngata be, 6əy taa təl re də tēē ti ki Jəju tēē ingə njé ndo je siri ta ba ti kin.

Gin ne ki Jə ndangi-n Poy Ta ki Maji kin (20.30-31) ə ilə jine də ti kin ə a ra kadi dəw ki tidə makitibi kin 6a, a gər ay njay tək Jəju e darə Kirisi wa ki Luwə mbəte ki səbi kadi a re ka kin nim, e NGon lə Luwə nim. E lo kin ti ə dəw ki ra a ingə-n kaji tək Jəju wa əl-n ə nə: «Mi rəbi, mi ta ki rəjeti, mi kisi ki də taa...» (14.6).

Jəju e ta ki i rə Luwə ti

¹ Lo kilə ngirə ne je ti pəti, dəw ki e ta e nōō ngata,
Dəw ki e ta e naa ti ki Luwə,
Dəw ki e ta e Luwə.

² Lo kilə ngirə ne ti, dəw ki e ta e naa ti ki Luwə.

³ E ə Luwə un-e ra-n ne je pəti.

Ne ki Luwə ra-e ki kanje e goto✧.

⁴ Dəw ki e ta ka kin ə e nje kadi dije isi ki dəde taa.

✧ **1:3** Kilə ngirə ne je 1.3; Pa je 33.6, 9

Ningə kisi ki dɔ taa ki j rɔe ti kin ə e kunji dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne.

⁵ Kunji unji dɔ til ti,
Nə til uwə kunji ka kin ki rɔne ti al.

⁶ Luwə ilə dəw kare ki tɔe nə Ja ade re.

⁷ Re tə nje ma naji kadi ma naji lə kunji,
Kadi dije pəti adi mede kunji ki takule.

⁸ Ja e kunji al, nə e nje ma naji lə kunji.

⁹ Dəw ki e ta kin e ə e kunji ki rɔjeti.

Kunji ki rɔjeti ki re dɔnangi ti ne,
Unji dɔ dije ti pəti.

¹⁰ Dəw ki e ta e dɔnangi ti ne.

Ningə ə Luwə un-e ra-n dije ki dɔnangi ti ne,
Nə dije ki dɔnangi ti ne gəri-e al.

¹¹ Dəw ki e ta kin re dan dije ti lie,
Nə dije lie uwəi-e ki rɔde ti al.

¹² NGa ningə, njé ki uwəi-e ki rɔde ti,
Adi e njé ki adi-e mede, adi-de ta rəbi kadi təli ngan
lə Luwə.

¹³ Təli ngan lə Luwə, ki go koji ti ki məsi təki dije isi
ojii-naa kin al nim,
Ki go ndigi ti lə dəw al nim, nə e Luwə wa ə ra adi
təli ngane je.

¹⁴ Dəw ki e ta, təl darɔ dəw ki rɔjeti,
Uwə lo kisi danje ti.

Me-maji, ki nə ki rɔjeti rosi mee.

Je j-o tɔɔa lie. E tɔɔa ki NGon ki kare ba ingə ki rɔ
Bawne ti.

¹⁵ Ja un ndune ki taa, ma-n naji lie ə nə:
«E ə dəw ki m-əl ta lie kəte m-əl m-ə nə:
“Dəw ki re gom ti, e ki bo dəm ti,
Tadɔ e isi ki dɔne taa kəte nɔm ti.”

16 «Je pəti, j-ingə ne maji ki j̄ rəe ti, ki go me-maji ti lie.

Adi-je maji-kur ki əsi go naa go naa.

17 Luwə adi-je ndu-kun ki go rəbi lə Moji✠,

Nə me-maji ki ne ki rəjeti rəi ki go rəbi lə Jəju Kirisi.

18 Dəw ki oo Luwə goto, nə NGon ki kare ba,

Ki e Luwə ə isi kadi Bawne ti, ə ra adi ji gər-e.»

Ta ki Ja Batisi əl də rəne ti

(Mt 3.1-12; Mk 1.2-8; Lk 3.15-17)

19 Loki *Jipi je ki Jorijaləm ti iləi njé kijə ne məsi kadi-kare je ki njé je ki gin koji ti lə *Ləbi ki rə Ja ti dəji-e ə nə: «J̄ nā ə?»

20 Ba, Ja əl-de wangi ki taga, ki kanji yəti ta ə nə: «Mi Kirisi al.»

21 NJé ki iləi-de ka kin təli dəji-e əi nə: «NGa j̄ nā dana? J̄ nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli a?» Ə Ja ilə-de ti ə nə: «Jagi, mi Eli al.» Təli dəji-e bəy əi nə: «J̄ NJe kəl ta ki ta Luwə ti ki j̄-isi ji ngəm-e a?» Ja ə nə: «Jagi, mi NJe kəl ta ki ta Luwə ti al✠.»

22 Lo kin ti noq, əli-e əi nə: «NGa j̄ nā dana bangi wa əl-je adi j-o, tadə səbi kadi j-a ji təl ki ta madi kadi j-aw-n ki rə njé je ti ki iləi-je. Ta ri ə əl də rəi ti j̄ wa ə?»

23 Noq be ngata ə Ja ilə-de ti ə nə:

«Mi ə mi dəw ki ndue bə dilə lo ti ə nə:

“Irai go rəbi lə Bəbe adi a njururu!”✠

Təki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl-n.»

24 NJé ki iləi-de ka kin əi *Parisi je.

25 Ə təli dəji Ja Batisi bəy əi nə: «A kin ə re j̄ Kirisi al nim, j̄ Eli al nim, taa j̄ NJe kəl ta ki ta Luwə ti ki j̄-isi

✠ 1:17 Teq ki taga 31.18; 34.28

✠ 1:21 Malasi 3.23; Dətərənom

18.15, 18 ✠ 1:23 Ejay 40.3

ji ngəm-e kin al nim tə ə, ra ban ə isi ira dije batəm ə?»

²⁶ Ə Ja əl-de ə nə: «Mi m-ra dije batəm me man ti, nə dəw madi e mbosi ti noo ki igəri-e al.

²⁷ E re gom ti, nə kilə sa ki njae ti ka mi m-asi kadi m-tuti al.»

²⁸ Ne je kin pəti rai ne Bətani ti, dam ba Jurde ti, ki Ja ra dije batəm ti.

Ta ki Ja Batisi əl də Jəju ti

²⁹ Lo ti də ti, Ja oo Jəju ki isi re ki rəe ti ningə əl ə nə: «Oi *NGon dəgi bati lə Luwə ki nje kər majal lə dije ki dənangi ti ne kə.

³⁰ E ə e dəw ki m-əl ta lie kəte m-əl m-ə nə: “Dəw ki re gom ti, e ki bo dəm ti, tadə e isi ki dəne taa kəte nom ti.”

³¹ Mi ki dəm m-gər-e kəte al, nə m-re m-ra dije batəm me man ti mba kadi m-adi *Isirayəl je gəri-e-n.»

³² Ja ma naji ə nə: «M-o NDil Luwə j̄ taa, risi tə də dum be re isi dəe ti.

³³ Mi m-gər-e al, nə Luwə ki ilə-m adi m-re m-ra dije batəm me man ti ə əl-m ə nə: “Dəw ki a o NDil j̄ taa risi re isi dəe ti kin ə, a ra dije batəm me NDil ti.”

³⁴ Ningə mi, m-o ne kin ki kəm, adi m-ma naje təkə dəw kin e NGon Luwə.»

³⁵ Lo ti ki go ti, Ja təl re loe ti ka kin bəy, əi ki njé ndo je ləne joo.

³⁶ Be ə, lokə Jəju isi də, adi kəme e ki dəe ti oo-e-n, ningə əl ə nə: «Oi NGon dəgi bati lə Luwə.»

³⁷ Lokə njé ndo je lə Ja ooi də ta kin ningə, uni go Jəju.

³⁸ Lokə Jəju ilə rəti ningə, oo-de kadi isi uni goe, ə dəji-de ə nə: «Ə ri ə isi sangi ə?» Ə əi je iləi-e ti əi nə:

«Rabi, lo ki isi ti e ra be ə?» («Rabi» kər me nə: Nje ndo dije)

³⁹ Jəju əl-de ə nə: «İrəi, ə a oi.» Be ə, awi, ooi loki Jəju isi ti. Ba isi, təli ta ndə ləde rəe ti noo. Də kadi, e kadi ki sə ki lo səl.

⁴⁰ Andire ki ngokə Simo Piyər e dəw kare dan dije ti ki joo ki ooi ta ta Ja ti ə uni go Jəju.

⁴¹ Dəw ki dəsəy ki Andire inge, e ngokəe Simo. Ə əl-e ə nə: «J-ingə Məsi.» («Məsi» kər me nə «Kirisı, ki e dəw ki Luwə mbəte.»)

⁴² Ba, aw ki Simo rə Jəju ti. Ə Jəju go Simo ba ningə əl Simo ə nə: «İ Simo, ki ngon lə Jonasi. A bari-ni Səpasi», («Səpasi», kər me nə «Piyər».)

Pilipi əi ki Nataniyal

⁴³ Lo ti ki go ti, Jəju un ndune kadi n-aw dənangi Galile ti. Də rəbi ti, ingə Pilipi, ningə əl-e ə nə: «Un gom.»

⁴⁴ Pilipi e dəw ki Bətisayda ti, ki e be lə Andire əi ki Piyər.

⁴⁵ Go ti, Pilipi aw ingə Nataniyal, ningə əl-e ə nə: «J-ingə dəw ki *Moji əl ta lie me ndu-kun ti, taa njé kəl ta je ki ta Luwə ti ka əli ta lie tə ka kin. E Jəju ki ngon lə Jisəpi ki Najarəti ti.»

⁴⁶ Ə Nataniyal əl-e ə nə: «Be ki Najarəti ti kam kadi ne ki maji a tēē ti tə ma?» Ə Pilipi əl-e ə nə: «İre o.»

⁴⁷ Loki Jəju oo Nataniyal isi re ki rəe ti, əl ta dəe ti ə nə: «Oi *İsrayəl ki rəjeti, ki dəw asi kingə ne ki majal rəe ti al.»

⁴⁸ Lo kin ti noo, Nataniyal dəji Jəju ə nə: «İra ban ə igər-m ə?» Ə Jəju əl-e ə nə: «Kəte bəy taa kadi Pilipi bər-i, loki isi gin kagi mbay-kote ti kin m-o-i.»

49 NGata ə Nataniyəl əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, i NGon lə Luwə, i ngar lə Isirayəl je.»

50 Jəju ile ti ə nə: «MBata kəl ki m-əli m-ə nə m-o-i gin kagi mbay-kote ti kin ə adi-m mei, nə a o ne je ki əti bəl itə e kin bəy.»

51 Taa Jəju təl ilə də ta ti kin bəy ə nə: «Təki rojeti, m-əl səsi, a oi dərə tē tane, ningə malayka je lə Luwə a awi ki taa je, təli ki nangi je dəm ti mi *NGon dəw.»

2

Jəju ra man adi təl kasi lo taa-naa ti ki Kana

1 NDə joo go ti, taa-naa to Kana ti ki Galile. Kə Jəju e loe ti noo,

2 ningə bari Jəju əi ki njé ndo je ləne loe ti tə.

3 Də gangi lo madi ba, kasi goto. Ə kə Jəju əl-e ə nə: «Dije ayi-naa kasi tigə.»

4 Nə Jəju ile ti ə nə: «E ri ə ige rəm ti ə dāne? Də kadi ləm asi al bəy.»

5 Ba kəe əl njé ləbi ne je ə nə: «Ne ri ki əl səsi ə irai.»

6 NGa ningə gum je mehe ki kibə ki mbal isi noo, tə gum je ki *Jipi je isi ədi man ki mee ti ndogi rəde ki go kuji ne ra je ti ləde kadi tə awi ki ta dəde al, ta kəm Luwə ti. Gum je ka kin, ki kare mee a asi mbul joo je mitə je kare.

7 Jəju əl njé ra kilə je ə nə: «Uti man me gum je ti kin adi rosi,» ningə uti man me ti adi rosi bututu.

8 Ba Jəju əl-de ə nə: «Ədi ngata, ə awii adi nje kində kəmne go ne kuso je ti,» ba ədi awii adi-e.

9 Nje kində kəmne go ne kuso ti ədi man ki təl kasi ka kin tane ti. Gər lo ki kasi kin tē ti al, nə njé ra kilə

je ki ədi kasi kin gəri maji. Nje kində kəmne go ne kuso ti bar nje taa dəne

¹⁰ əl-e ə nə: «Dije əi njé kadi kasi ki nəl dije ayi-naa kəte, adi loki dije ayi-naa adi rade bəy taa təli də e ki nəl al ti, nga i ra ban ə ingəm kasi ki nəl adi isi biti də kadi ki ne kin ə?»

¹¹ E kin ə e ne kəji lə Jəju ki də kəte ki ra Kana ti, dənangi Galile ti. Ra əji-n təgine, ningə njé ndo je lie adi-e mede.

¹² Go ne je ti kin, Jəju aw Kapərnayim ti, əi ki kone je, ki ngakone je, ki njé ndo je ləne; nə ke ə isi Kapərnayim ti ndə ngay al.

*Jəju tuwə njé ra gati je me kəy ti lə Luwə
(Mt 21.12-17; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46)*

¹³ NDə ra nay Paki lə *Jipi je e bəsi ə Jəju aw Jorijaləm ti*.

¹⁴ Jorijaləm ti, Jəju ingə njé gati mangi je, njé gati bati je, ki njé gati ki də dum je nati kəy ti lə Luwə, taa njé mbəl la je ka isi mbəli la je ləde noo tə.

¹⁵ Lo kin ti, Jəju ra ndəy kulə, tuwə-n-de pəti nati kəy ti lə Luwə kə, naa ti ki mangi je, ki bati je, taa njé mbəl la je ka, sane la je ləde kə, tində tabilə je ləde tilə tə.

¹⁶ Ningə əl njé gati də je ə nə: «Əyi ne je kin pəti kə lo kin ti rangi, ningə kadi irai me kəy lə Bai tə lo gati ləsi al.»

¹⁷ Lo kin ti, me njé ndo je ole də ta ti ki ndangi me makitibi ti əi nə: «Ta lə kəy ləi uwə mem kuwə ki a təl-m.»*

¹⁸ Nə Jipi je uni ta əli-e əi nə: «Ne kəji ri ə a təji kadi ji gər-n təkə aw ki təgi kadi ira-n ne je ki ira kin ə?»

* 2:13 Təe ki taga 12.1-27   * 2:17 Pa je 69.10

19 Ə Jəju əl-de ə nə: «Itəi kəy lə Luwə kam, ə me ndə ti ki mitə, m-a m-təl m-ində taa gogi.»

20 Ə Jipi je əli-e əi nə: «Ji ra bal kuti sə gide mehe 6a ji ra kəy lə Luwə kam oy, ningə i a təl ində rangi me ndə ti ki mitə a?»

21 Kəy ki Jəju əl tae kin e darəe.

22 NGa ningə, ndə ki Jəju ij-n taa dan njé koy je ti kin, me njé ndo je ole də ti təkı ndə ki əl ta kin, 6a adi mede ta lə Luwə ki ndangi nim, adi mede ta ki Jəju əl ka kin nim.

Jəju gər ne je pəti ki me dəw ti

23 Loki Jəju e-n Jorijaləm ti, dəkagilo ra nay paki ti, dije ngay adi-e mede, loki oi ne kəji je ki ra adi ooi ki kəmdə.

24 Nə Jəju ə, taa mede al, tadə gər-de pəti maji ngay,

25 taa aw ki ndoo kadi dəw ma naji də dəw ti ade al tə, tadə e wa gər ne je pəti ki to me dəw ti.

3

Jəju əi ki Nikodəm

1 Me 6uti ti lə *Parisi je, dingəm kare e noo, təe nə Nikodəm. E ki kare dan ki boy je ti lə *Jipi je.

2 Dingəm kin re rə Jəju ti kondə əl-e ə nə: «Nje ndo dije, ji gər kadi Luwə iləi kadi ire indo-je ne, tadə dəw ki asi kadi ra ne je ki əti 6əl təkı isi ira-n kin be ki kanji kadi Luwə e sie goto.»

3 Jəju əl-e ə nə: «Təkı rəjeti, adi m-əli, dəw ki asi kadi a oo kəbe lə Luwə ki kanji kadi oji-e koji ki sigi goto.»

4 Lo kin ti, Nikodəm dəji Jəju ə nə: «Dəw a ra ban be ə a təli oji-e koji ki sigi, loki təgi ngata kin ə? A asi

kadi təl aw me kone ti gogi bəy kadi oji-e ki kə joo a?»

⁵ Jəju ile ti ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əli, dəw ki asi kadi a ur kəbe ti lə Luwə ki kanji kadi oji-e me man ti, ki me NDil ti goto.

⁶ Darə dəw ki koo ki kəm, e ki koji me məsi ti, ningə darə ki ndil, e NDil Luwə ə oje tə.

⁷ Ta ki m-əli m-ə nə: “Səbi kadi oji səsi koji ki sigi” kin, adi əti bəl al.

⁸ Tado nəl ilə lo ti ki me ndigi, ningə j̄ o kae ki isi ba, nə igər lo ki j̄ ti al nim, igər lo ki isi aw ti al nim tə. Be ə, dəw ki NDil oje ka e be tə.»

⁹ Lo kin ti, Nikodəm dəji Jəju ə nə: «Nə kin a ra nə ki go rəbi ki ban ə?»

¹⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «j̄ ki j̄ nje ndo dije ndu-kun ki dije gəri dəi *Isirayəl ti ka igər nə je kin al bəy a?»

¹¹ Təki rəjeti, adi m-əli, j-əl ta də nə ti ki ji gər, taa ji ma naji də nə ti ki j-o ki kəmje tə, nə səi, indigi naji ki ma ləje al.

¹² Loki m-əl səsi ta də nə je ti ki dənangi ti ne ə adi-mi mesi al, ə ra ban be a adi-mi mesi də nə je ti ki dərə ti ki m-a m-əl səsi tae ə?

¹³ Dəw ki aw dərə ti goto. Re e dəw ə, e mi *NGon dəw ki karm ba par ə m-j̄ dərə ti m-re dənangi ti.

¹⁴ Ningə təki *Moj̄i ilə-n li ki rai-e ki ningə-kasi ta kagi ti dilə lo ti ka kin ə✧, səbi kadi bəi-mi mi NGon dəw taa də kagi-dəsi ti tə.

¹⁵ MBA kadi dəw ki adi-m mene ba, dəwe isi ki dəne taa bit̄i ki n̄o ti.

¹⁶ Tado Luwə ndigi dije ki dənangi ti ne ngay, ə adi-de NGone ki koji kare be, mba kadi dəw ki ade

✧ 3:14 Kər Isirayəl je 21.9

mene 6a, kadi dawe kin tuji ko al, na kadi isi ki done taa biti ki none ti.

¹⁷ Ne ki kadi daw gar, Luwa ila NGonne donangi ti mba kadi gangi-n ta do dije ti ki donangi ti al, na ila sie mba kadi aji-de.

¹⁸ Daw ki adi mene NGon Luwa, Luwa a gangi ta doe ti al, na daw ki ade mene al, dawe kin Luwa gangi ta doe ti ngata. Tado mbati kadi mene NGon Luwa ki kare ba kin.

¹⁹ Go rabi ki ta ki gangi re-n a to kin: Kunji re donangi ti, na dije ki donangi ti ndigi til yo a mbati kunji, mbata kilade je e ki majal.

²⁰ Dije pati ki ai nje ra majal, mbati kunji, awi ki rae ti al. Ninga ki rojeti, bali kaw ro kunji ti, na ta kunji toji ne rade je ki majal ki taga.

²¹ Na dije ki nje tal rade go ndu Luwa ti, ai rai ki ro kunji ti, mba kadi kunji toji kilade je ki taga wangi. Ai kilade je ki rai-de ki go ndu Luwa ti.»

Ja Batisi ai ki Jaju

²² Go ne je ti kin, Jaju ai ki nje ndo je lane ati awi donangi Jude ti. Isi ti sade noo ba, ra-n dije batam.

²³ Ja ka a ra dije batam Eno ti, ki e basi kadi Salim ti noo to. Tado e lo ki man e ti ngay. Ninga dije rai ki rae ti adi rade batam.

²⁴ Dokagiloe ti kin, uwai Ja dangay ti al bay.

²⁵ Be a, nje ndo je la Ja ki na je, naji-naa ta ti ki Jipi kare be, do togi ro mba kadi Luwa or-n ta do daw ti ko.

²⁶ Go ti, awi ingai Ja ali ai na: «Baje, daw ki ndo ki ai sie dam ba Jurde ti ki kare, ki ndo ki ima naji lie ka kin, e ka a ra dije batam to, adi dije pati awi ki rae ti.»

27 Ə Ja ilə-de ti ə nə: «Dəw ki asi kadi ingə ne madi ki rangi ki dəne də e ti ki Luwə wa ade kin goto.

28 Səi je wa ka asi kadi imai naji ləm də ta ti ki m-əl m-ə nə: “Mi, mi Kirisi al, nə mi dəw ki iləi-mi kadi m-re kəte nqe ti.”

29 Kadi igəri tək, dəw ki nje taa dəne ə e ngaw dəne, ningə ki oji də basa madi ngaw dəne, e, e kadi basa madine ti kadi oo ta lie, ə loki basa made əl ta ə osi mbie ti 6a, rəe nəl-e ngay də ti. NGA ningə, e kin ə e rənəl ləm, ningə e rənəl ki tae asi-naa bərərə.

30 Səbi kadi tə6a lie aw ki də made ti də made ti, ə kadi mi, m-təl ki gogi gogi.

Dəw ki j dərə ti

31 «Dəw ki j dərə ti e də ne je ti pəti, ningə dəw ki dənangi ti ne e ne ki dənangi ti, adi əl ta də ne je ti ki dənangi ti ne par. Nə dəw ki j dərə ti e də ne je ti pəti.

32 Ma naji də ne je ti ki oo ki kəmne je ki mbine je. Nə dəw ki ndigi naji ki ma lie goto.

33 Dəw ki ndigi naji ki ma lie 6a, dəwe təji kadi Luwə əl ta ki rəjeti.

34 Təki rəjeti, dəw ki Luwə ile, əl ta je ki ta Luwə ti, tadə Luwə rose ki NDilne.

35 Baw NGon ndigi NGon, adi iyə ne je pəti me jie ti.

36 Dəw ki adi mene NGon, a isi ki dəne taa bitı ki nqne ti, nə dəw ki təl rəne go ndu ti lə NGon al, kisi ki də taa lie goto, wongi lə Luwə a e dəe ti.»

4

Jəju əi ki dəne ki Samari ti

1 Dije əli adi *Parisi je ooi tək Jəju əi njé ndo je gone ti itə Ja, taa rade batəm ite tə.

² NGa ningə təkɪ rəjetɪ ɓa, Jəju wa ra dije batəm al, nə e njé ndo je lie.

³ Ə loki Jəju oo kadi Parisi je ooi ta kin be ɓa, iyə dɔnangi Jude ə təl aw Galile ti.

⁴ NGa ningə kadi aw Galile ti, sɔbi kadi a ində dɔnangi ki *Samarɪ ti gangi.

⁵ E be ə aw tɛɛ ɓe bo ti ki ɓari-e Sisar ki e say al ki lo ndər ki ndo ki *Jakobi adi ngonne Jisəpi[☆].

⁶ E loe ti wa kin ə bilə man lə Jakobi to ti. Ə Jəju njiyə ɔ ɓa, təl isi nangi ta man ti ka kin. E dɔ kadi ti ki kaw ki jam dɔ ɓe ti be.

⁷ Lo kin ti nɔɔ, dəne ki Samarɪ ti kare re kadi ɔdi man ə Jəju əl-e ə nə: «Adi-m man m-ay.»

⁸ *NJé ndo je lie ɓa awi me ɓe ti kadi ndogi ne kuso.

⁹ Nə dəne ki Samarɪ ti ka kin əl Jəju ə nə: «E ta kin ban ə? I Jipi tɔ, ra ban be ə a dəji-m mi ki mi dəne ki Samarɪ ti man kadi ay ə?.» Dəne əl be mbata *Jipi je gei kadi n-əi ki Samarɪ je n-indəi rɔde naa ti dɔ ne madi ti kare al.

¹⁰ Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re kəte igər kadi-kare lə Luwə nim, dəw ki nje dəji man kay kin nim ə, re j ə re a dəje kadi adi man kaji kadi ay.»

¹¹ Dəne əl-e ə nə: «Babe! Aw ki ne kɔdi man al tɔ, taa bilə man əbi tɔ, nga a ra ban be ə a ingə man kaji kin ə?»

¹² I o rɔi kadi itə bawje Jakobi ki adi-je man kin nim taa e wa əi ki nganne je ayi-naa ki da je ləne nim kin a?.»

¹³ Jəju ile ti ə nə: «Dəw ki ay man ki j-a-n ne kin, kində a ra-e ɓəy;

☆ 4:5 Kilə ngirə ne je 33.19; Jojuwe 24.32

14 nə dəw ki a ay man ki m-a m-ade kin, kində a ra-e gogi al ratata. Man ki m-a m-ade kin yo ə a təl ta be man ki man kaji a tee ti.»

15 Dəne əl ə nə: «Babe, adi-m man ki a əl tae kin kadi kində ra-m gogi al, taa kadi m-təl m-re-n ne be gogi m-odi man al ngata tə.»

16 Ə Jəju əl-e ə nə: «Aw, ibar ngawi ə itəl ire ne.»

17 Ba dəne əl Jəju ə nə: «Dəw oo ngawm al.» Ningə Jəju əl-e ə nə: «Ta ləi e ki rəjeti kadi əl ə nə dəw oo ngawi al,

18 tadə itaa dɪngəm je mi, nə e ki isi sie basine kin e ngawi al. Lo kin ti e ta ki rəjeti ə əl.»

19 Noq be ngata ə dəne əl ə nə: «Babe, m-gər kadi j nje kəl ta ki ta Luwə ti.

20 Bawje je əsi məkəside nangi nq Luwə ti də mbal ti kin, ningə səi əli əi nə lo kəsi məkəsi nangi nq Luwə ti e Jorijaləm.»

21 Jəju əl-e ə nə: «Dəne, itaa mem. Dəkagilo re ki kadi a əsi məkəsi nangi nq Bawje Luwə ti də mbal ti kam al nım, Jorijaləm ti al nım.

22 Səi dije ki Samari ti, əsi məkəsi nangi nq Luwə ti ki igəri-e al, nə je, j-əsi məkəsi je nangi nq Luwə ti ki ji gər-e, tadə kaji j rəje ti je Jipi je.

23 NGA ningə ndə re, ba e ndə ki kadi njé kəsi məkəsi ki rəjeti nangi nq Luwə ti a əsi məkəside nangi nq Bawje Luwə ti me NDil ti ki me ne ra ti ki rəjeti. Əi je kin ə əi njé kəsi məkəsi ki rəjeti nangi nq Luwə ti ki Bawje isi sangi-de.

24 Luwə e NDil, ningə kadi njé kəsi məkəside nangi nqə ti əsi me NDil ti ki me ne ra ti ki rəjeti.»

25 Ə dəne əl-e ə nə: «M-gər kadi Dəw ki mbəti lə Luwə ki bari-e Kirisi kin a re. Ningə ndə ki a re ba, a

or-je me ne je p̄ati.»

²⁶ Ə Jəju əl-e ə n̄a: «E darəm mi wa ə m-a m-əli ta am.»

²⁷ Lo kin ti noo be, n̄jé ndo je lə Jəju t̄ēi noo r̄ai, ningə ndōji-de ngay kadi ooi Jəju a əl ta ki d̄ane d̄aw, n̄a d̄aw ki kadi əl-e ə n̄a: «E ri ə ige jie ti ə?» Ə se «mba ri ə əl-e ta ə?» goto.

²⁸ D̄ane iȳə gum man l̄ane noo be, ə ay aw me be bo ti əl ə dije ə n̄a:

²⁹ «tr̄ai oi d̄aw ki əl-m ne je p̄ati ki m-ra kin. A e Kirisi al bit̄i a?»

³⁰ Ba dije t̄ēi me be bo ti ki taga awi ki r̄ə Jəju ti.

³¹ Lok̄i d̄ane əti aw kin ə n̄jé ndo je əli Jəju əi n̄a: «Nje ndo dije, uso ne!»

³² Nə Jəju əl-de ə n̄a: «Mi m-aw ki ne kuso ki kadi m-uso ki e ne kuso ki iḡari al.»

³³ D̄ə ta ti kin n̄jé ndo je d̄əji-naa ta dande ti əi n̄a: «D̄aw madi ade ne uso ma?»

³⁴ Ə Jəju əl-de ə n̄a: «N̄e kuso l̄əm e ra go ndigi ti lə Nje kilə-m, ki t̄əl ta kilə lie.

³⁵ S̄ai əli mesi ti əi n̄a: “Nay s̄ə b̄əy ə ko a asi t̄əti,” n̄ə mi m-a m-əl s̄əsi m-ə n̄a: uni k̄əmsi ki taa iḡoi nd̄ər oi; ko tuti asi kij̄ə ngata!

³⁶ Ki j-a ne kin, d̄aw ki nje t̄əti ko inḡə ne kiḡə go ji l̄ane ningə kaw kandi ne ki d̄ə-naa ti mb̄a kisi ki d̄ə taa ki bit̄i ki n̄ə ti kadi t̄ə d̄aw ki nje dib̄i ne nim nje t̄əte nim rai r̄ənəl naa ti.

³⁷ Tado kuji ta ki ə n̄a: “D̄aw kare dib̄i ə e ki nunḡi t̄əti” kin e ki r̄əjeti.

³⁸ M-ilə s̄əsi m-adi awi t̄əti ko me nd̄ər ti ki s̄ai je irai kile al. N̄jé ki rangi inḡəi k̄əe, ningə s̄ai ir̄ai t̄əti kandi kilə l̄əde.»

³⁹ Dije ki dɔnangi Samari ti pɔti ki me be bo ti kin adi mede Jɔju dɔ naji ki ma ti ki dɔne ma dɔe ti ə nɔ: «əl-m ne je pɔti ki m-ra.»

⁴⁰ NGa ningə loki rai tɛɛi rɔe ti, daji-e kadi isi sɔde, ə Jɔju isi sɔde ndɔ joo.

⁴¹ Ki takul ta ki tae ti, dije ki njé kade mede əi ngay wa bəy;

⁴² ningə əli dɔne əi nɔ: «E ki mbata ta je ki əl-je wa kin par ba j-ade-n meje al, nɔ je wa j-o ta ki tae ti ki mbije, ningə ji gər kadi e nje kaji dije tɔki rɔjeti.»

Nɛ kɔji ki kɔ joo ki me be ti ki Kana

⁴³ NDɔ joo go ti, Jɔju ɔti nɔɔ təl aw dɔnangi Galile ti gogi.

⁴⁴ Ningə e wa ma naji ə nɔ: «Dəw ki nje kəl ta ki ta Luwə ti ki ingə kɔsi-gon me be koji-ne ti goto.»

⁴⁵ Nə loki re tɛɛ Galile ti, dije ki dɔnangi Galile ti uwəi-e ki rɔde ti maji ngay, tadɔ əi je wa ka awi lo ra nay ti ki Jorijaləm tɔ adi ooi ne je pɔti ki Jɔju ra lo ra nay ti ki kəmde.

⁴⁶ Jɔju təl re Kana ki Galile ti ki ndɔ ki ra man adi təl kasi ti. Ningə dɔngəm kare ki e dəw ki bo lə asigar je ki isi ra kilə ki ngar, ə rɔ ngone ki dɔngəm to-e Kapərnayim ti e nɔɔ.

⁴⁷ Loki dɔngəm ka kin oo kadi Jɔju j Jude ti re dɔnangi Galile ti, re inge, nɔ ki dɔe ti kadi aw Kapərnayim ti aji ngonne ki to ta koy ti kin.

⁴⁸ Ə Jɔju əl-e ə nɔ: «Kin ə re oi ne kɔji je, ki ne je ki ɔti bəl ki kəmsi al ə a asi kadi a adi mesi al ratata.»

⁴⁹ Dəw ki bo ki nje ra kilə ki ngar ka kin əl Jɔju ə nɔ: «Babɛ, tɔki ngonm oy al bəy kin ire be ləm.»

⁵⁰ Nə Jɔju əl-e ə nɔ: «Aw, ngoni aji ngata.» Ba dɔngəm taa me Jɔju dɔ ta ti ki əl, adi osi dɔ rəbi ti aw.

⁵¹ Ə loki e dɔ rəbi ti isi təl, bəə je lie awi tɪləi kəme əli-e əi nə: «NGoni aji!»

⁵² Nɪngə dəji-de se kadi ki ban ə rɔ ngon to-n soti wa? Ba əli-e əi nə: «E tagine ki kadi ki dɔgi gide mitə ə rəe ki tɪngə ngay kəte ka kin təl səl.»

⁵³ Lo kin ti, baw ngon oo kadi e dɔ kadi ti wa ki Jəju əl-e-n ə nə: «NGoni aji ngata» kin. Loe ti nɔɔ, dɪngəm adi mene Jəju, naa ti ki dije ki me kəy ti lie ba pəti.

⁵⁴ E kin ə e nɛ kəji ki kɔ joo ki Jəju ra loki təl-n Jude ti re Galile ti.

5

Jəju aji dɪngəm ki rəe oy njururu

¹ Go nɛ je ti kin, *Jipi je rai nay ləde adi Jəju aw Jorijaləm ti.

² NGA nɪngə Jorijaləm ti, lo ndogi man ki bari-e ki ta ebirə nə Bətisata to nɔɔ, bəsi kadi ta rəbi ndogi bər ti ki dije isi awii ki nɛ kul je me bə bo ti. Pal je əi mi ta lo ndogi man ti ka kin,

³ nɪngə gɪn pal je ti ka kin njé mɔy je toi ti mbar mbar: njé kəm tɔ je, njé məti je, ki njé rɔ koy njururu je. [Toi isi ngɪnəi ta man ki kadi ədi rəne;

⁴ tadɔ malayka lə Bəbe kare a ur me man ti kadi buu. Nje mɔy ki dəsəy ki osi me man ti ki buu ka kin ba, re mɔy lie to-n ban ban ka ɪngə rɔ nga.]

⁵ Loe ti kin, dəw ki mɔy ra-e bəl kuti mitə gide jijoo e ti nɔɔ.

⁶ Jəju oo-e to nangi, nɪngə loki əli-e təkɪ to me kɔ ti kin be bəl ngay, dəje ə nə: «Tge kingə rɔ nga a?.»

⁷ Ə nje mɔy ile ti nə: «Bəbe, dəw ki kadi un-m ilə-m me man ti loki man isi ədi rəne kin goto. Loki m-ə nə m-aw ba, dəw ki rangi ur me ti nɔm ti.»

8 Ə Jəju əl-e ə nə: «İ taa, un tuwə ləi ə injiyə aw.»

9 Ningə ta naa ti nōō, dingəm ingə rə nga adi un tuwə ləne ə njiyə aw.

NGa ningə ndəe ti kin e ndə taa kəə.

10 Ə Jipi je əli dingəm ki ingə rə nga ka kin əi nə: «Bone e ndə taa kəə, e go ti al kadi oti tuwə ləi injiyə-n.»

11 Nə əl-de ə nə: «E dəw wa ki adi-m rə nga kin ə əl-m ə nə: “Un tuwə ləi ə aw.”»

12 Ə dəji-e ta əi nə: «Dəw ə wa ki əli ə nə: “Un tuwə ləi ə aw kin e nə ə”?»

13 Nə dəw ki ingə rə nga gər-e al, tadə Jəju ur kaki dan kosi dije ti ki ai loe ti nōō kin.

14 NGan kadi je go ti, Jəju təl inge nati kəy ti lə Luwə ɓa əl-e ə nə: «O, ɓasine kin ingə rə nga ngata. Ningə kadi ıra majal al ratata nə tə ne madi ki nga ngay tēə dəi ti ɓəy.»

15 Lo kin ti, dingəm aw əl Jipi je təkəi e Jəju ə adi-ne rə nga.

16 E be ə, Jipi je awii ki ta ki Jəju ki ra ne kin ndə taa kəə ti.

17 Nə Jəju əl-de: «Biti ɓone ka Bai isi ta ra ki dije ti, ningə mi ka sɓbi kadi m-ra ki dije tə.»

18 Ki mbata ta ki Jəju əl kin, njé kun də Jipi je sangi rəbi ki rangi də made ti kadi n-təli-e; tadə əli əi nə Jəju ra ne buji-n ndə taa kəə par al, nə əl ɓəy tə ə nə Luwə e Bawne ki oji-ne, adi ra rəne kadi ne dəw ki n-asi-naa ki Luwə.

Təgəi kəbe ki NGon lə Luwə aw-n

19 Jəju təl un ta əl-de ə nə: «Oyo, təkəi rəjeti, adi m-əl səsi, mi NGon lə Luwə m-asi kadi m-ra ne də rəm al. E ne ki m-o Bai ra ə mi m-ra. Ne ki Bai ra ɓa, mi NGone m-ra kae ti wa kin tə.

20 Tado Bai ndigi-m mi NGone adi toji-m ne je pæti ki e wa ra. A toji-m kilæ ra je ki æti bæl bæl ngay bæy ki kadi a ra sæsi bæl.

21 Tado tæ ka ki Bai un-n njé koy je lo koy ti adi isi kæm ka kin æ, mi NGone, m-ge ba, m-a m-ade isi kæm to.

22 Bai gangi ta do dæw ti al, næ adi-m togi mi NGone kadi m-gangi ta do dije ti,

23 kadi dije pæti æsi gonm tæki æsi gon Bai be to. Dæw ki æsi gonm mi NGon al, æsi gon Bai ki nje kilæm al jagi to.

24 Tæki ræjeti, adi m-æl sæsi, dæw ki oo ta læm, taa adi mene nje kilæ-m nim to ba, dæwe kin a ingæ kaji ki biti ki no ti. Ta ki gangi a osi dæe ti al, næ dæ do koy ngata adi e me kaji ti.

25 Tæki ræjeti, adi m-æl sæsi, ndo a re, ningæ ndæe re ngata ki kadi njé koy je a ooi do ndum mi NGon læ Luwæ. NGa ningæ dije ki a oi do ndum a isi kæm ba.

26 Tado tæ ka ki Bai æ e nje kadi dije kaji ka kin æ, adi-m mi NGone togi kadi m-adi dije kaji to.

27 Adi-m mi NGone togi kadi m-gangi-n ta do dije ti, mbata mi *NGon dæw.

28 Ningæ kadi adi æti sæsi bæl al, tado ndo re ngata ki kadi dije pæti ki toi be nin ti a ooi do ndum.

29 Njé ki rai ne ki maji a tæei lo koy ti mba kaw ki kaji ti, æ njé ra ne ki majal a tæei lo koy ti mba kaw ki lo gangi ta ti to✧.

30 Mi m-asi kadi m-ra ne madi do ræm al. Mi m-gangi ta ki go ndu ti ki m-ingæ ro Luwæ ti. NGa ningæ, ta ki gangi læm e ta ki gangi ki dana tado m-isi m-sangi ndigi læm al næ m-isi m-sangi ndigi læ nje kilæm.»

✧ 5:29 Daniyel 12.2

Naji ki ma dɔ Jəju ti

³¹ Jəju əl ə nə: «Kin ə re e mi wa ə m-ma naji dɔ rɔm ti ə re dəw ki a ndigi səm dɔ naji ki ma ti ləm goto.

³² Nə e dəw ki rangi ə ma naji dɔm ti, ningə m-gər kadi naji ki ma dɔm ti kin e ta ki rɔjeti.

³³ Səi iləi ki dije rɔ Jə Batisi ti, ə Jə ma naji ki rɔjeti dɔm ti.

³⁴ Mi m-aw ki ndoo kadi dəw ma naji dɔm ti al, nə m-əl be mba kadi ingəəi kaji.

³⁵ Jə Batisi e lambi ki kində por ti mba koo lo, ningə indigi kadi irai rənəl kunje ti ngon kagi lo kare.

³⁶ NGa ningə mi naji ki kadi dije mai dɔm ti itə yə Jə say. Kilə je ki m-ra-de, adi e kilə je ki Bai adi-m kadi m-ra kin əl ta dɔm ti taa tɔji kadi Bai ilə-m tɔ.

³⁷ Bai wa ki ilə-m, ma naji dɔm ti. Nə ke ə səi oi ndue ndɔ kare al nɪm, oi ta kəme al nɪm.

³⁸ Ingəmi ta lie mesi ti al tadɔ mi ki ilə-m kin adi-mi mesi al.

³⁹ Isi sangi gin ta lə Luwə maje maje tadɔ oi kadi a ingəi kaji ki bitɪ ki nɔ ti me ti; nga ningə e ta lə Luwə wa kin ə e nje ma naji dɔm ti.

⁴⁰ Nə səi imbati rəi rɔm ti kadi ingəi kaji ki bitɪ ki nɔ ti.

⁴¹ Mi m-sangi kadi dije pɪti-mi al.

⁴² Ningə nɛ kare ki m-o rɔsi ti, m-gər kadi indigi Luwə al.

⁴³ Mi m-re ki tɔ Bai, nə imbati kadi uwəi-mi ki rɔsi ti. Ningə kin ə dəw ki rangi re ki tɔne wa ɔa, a uwəi-e ki rɔsi ti maji.

⁴⁴ Səi ki isi sangi kadi ingəi tɔji ki kadi səi je wa iləi dɔ-naa ti ki yo je ki ne je yo, ɔi isangi kadi ingəi tɔji

ki j rə Luwə ti ki e ki karne ba ə e Luwə kin al, ningə a rai ban be ə a adi-mi mesi ə?

⁴⁵ Kadi oi təkɪ e mi ʃa m-a m-ɪndə ta dɔsi ti nɔ Bai ti al, nə e *Mojɪ ki ɪndəi mesi dæ ti kin ə a ɪndə ta dɔsi ti.

⁴⁶ Ningə kin ə re adi mesi Mojɪ təkɪ rəjetɪ dɔ ta ti ki ndangi ə re a adi-mi mesi tɔ, nə e kadi ki adi-e mesi al ə adi-mi mesi al tɔ, tadɔ e ta ki dɔm ti ə Mojɪ ndangi[☆].

⁴⁷ Ə re oi ta ki ndangi kin tə ta ki rəjetɪ al ə ra ban be ə a adi-mi mesi dɔ ta ti ki m-əl ə?»

6

Jəju adi ne kuso dije dibɪ mi usoi

(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ Go ne je ti kin, Jəju ɔti nɔɔ, aw gidi ba ti ki Galile, ki ʃari-e ba ki Tibəriyadi.

² Kosi dije ngay uni goe, tadɔ dije ooi ne kəji je ki əti ʃəl ki Jəju ra dɔ njé moy je ti aji-n-de.

³ Jəju al dɔ mbal ti taa, ningə isi nangɪ ki njé ndo je ləne.

⁴ Dəkagiloe ti kin, nay lə *Jipi je ki ʃari-e nay Paki e ʃasi.

⁵ Loki Jəju un kəmne ningə, oo kosi dije ngay ki isi rəi ki rəe ti. Ə dəji Pilipi ə nə: «J-a j-ɪngə mapa ra ə j-a ji ndogɪ kadi kosi dije kin pəti usoi ə?»

⁶ Jəju dəji ta kin be mba kadi oo-n ta ki me Pilipi ti, tadɔ e wa gər ne ki kadi a ra ʃəti.

⁷ Ə Pilipi ile ti ə nə: «Kin ə re ji ndogɪ mapa ki la kilə ki ndɔ ʃu joo mɪndɪ ka asi kadi a ɔdi tade ndəy ndəy pəti al.»

☆ 5:46 Dətərənom 18.15

⁸ Lo kin ti, nje ndo la Jəju kare ki təe nə Andire, ki e ngokɔ Simɔ Piyər, əl Jəju ə nə:

⁹ «NGon ki dɪngəm kare, aw ki mapa mi, ki e mapa ki rai ki ko ki ɓari-e ɔrji, taa ngan kanji je joo tɔ. Nə e kin e ne ki kadi dəw əl tae kadi dije ti ki bore be kin al✧.»

¹⁰ Ə Jəju ə nə: «Adi dije pəti isi nangi.» Loe ti kin, wale e ngay titi, adi dije uwəi lo isi ti nangi. Dije kin asi dɪngəm je dibi mi.

¹¹ Be ə, Jəju un mapa, ra oyo Luwə dɔ ti, ɓa ləbi dije pəti ki ai loe ti nɔɔ kin. Un kanji ləbi-de kae ti ka kin tɔ. Adi-de ki go me ge ti ləde.

¹² Loki usoi asi-de ngata ɓa, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «ƙawi ginde je ki nay kin, kadi dəw iyə ne madi kɔ al.»

¹³ Be ə, mapa ki mi ki dije usoi, njé ndo je kawi ginde ki nay kare dɔgi gide e joo.

¹⁴ Loki dije ooi ne kɔji ki əti ɓəl ki Jəju ra kin ningə əli əi nə: «Ki rɔjeti, dəw kin e NJe kəl ta ki ta Luwə ti ki sɔbi kadi tə re dɔnangi ti ka kin ə wa.»

¹⁵ NGA ningə, Jəju gər kadi a rəi tə uni-e awi indəi-e ngar, adi təl ɔr rəne aw gogi dɔ mbal ti, ki karne ba.

Jəju njiyə dɔ man ti

(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

¹⁶ Loki lo səl, njé ndo je la Jəju awi kadi ba ti.

¹⁷ Awi ali me to ti, uni tade kaw ki Kapərnayim ti, ki e dam ba ti ki kare. Lo kin ti, lo ndul dɔde ti, taa Jəju ka təl re rɔde ti al ɓəy tɔ.

¹⁸ Nəl ilə ki tɔgine ngay, adi man i pu pu.

✧ 6:9 2 NGar je 4.42-44

19 *NJÉ ndo je əsi to asi kulə mətər mi be ningə, oi Jəju ka a njiyə də man ti isi re ki rə to ti. Loki ooi Jəju a njiyə də man ti, ɓəl ra-de ngay.

20 Nə Jəju əl-de ə nə: «E mi, ə iɓəli al!»

21 Lo kin ti, ndigi kadi n-uni Jəju me to ti, nə ta naa ti nɔɔ par ə, to ɔdi nangi lo ki isi awi ti.

Kosi je sangi Jəju

22 Lo ti go ti, kosi je ki nayi-naa gidi ba ti, oi kadi tagine to e kare ba par ə njé ndo je lə Jəju ali me ti awi də rəde, ɓi Jəju al me ti səde al.

23 Lo kin ti nɔɔ, to je ki rangi ii Tiberiyadi ti rəi, ai lo ka ti, ɓasi kadi lo ti ki Baɓe əl ta də mapa ti titi ə tɛɛ bay bay adi-de usoi ka kin.

24 Loki kosi je ooi Jəju al nim, njé ndo je lie al nim ɓa, ali me to je ti awi ki Kapərnayim sangi Jəju ti.

Jəju e mapa kuso koy al

25 Loki ingəi Jəju dam ba ti ki kare, dəji-e əi nə: «Nje ndo dije, ire itɛɛ ne kadi ban ti ə?»

26 Ə Jəju təl əl-de ə nə: «Adi m-əl səsi ta ki rəjeti, isi sangi-mi mbata mapa ki usoi ndan mesi, ɓi e mbata gər ɓa igəri me ne kəji je ki m-ra kin al.

27 Maji kadi irai kilə mba ne kuso ki a ndum kin al, nə mba ne kuso ki a to biti ki nɔ ti. E ne kuso ki mi *NGon dəw m-a m-adi səsi, mbata Luwə ki Bawje ra ndaji kare rəm ti mba təji-m təkɪ mi dəw ləne.»

28 Lo kin ti, kosi je təli dəji-e əi nə: «E ri ə sɔbi kadi ji ra taa kadi ji ra-n kilə ki Luwə ndigi ə?»

29 Ə Jəju təl əl-de ə nə: «Ne ki Luwə ge rəsi ti, e kadi adi mesi dəw ki ile.»

30 Be ə əli-e əi nə: «Ne kəji ri ə a ra taa kadi j-o ə j-adi-n me je ə? Kilə ri ə a ra ə?»

31 Kaje je usoi ne kuso ki j̄ d̄orā ti ki bari-e n̄a man. Be ə ndangi me makitibi ti əli ə n̄a: «Adi-de usoi mapa ki j̄ d̄orā ti taa*.»

32 Lo kin ti, J̄əju t̄əl əl-de ə n̄a: «T̄əki r̄əjeti, adi m-əl səsi, e *Moji ə adi səsi mapa ki j̄ d̄orā ti al, n̄a e Bai Luwə ə adi səsi mapa ki r̄əjeti ki j̄ d̄orā ti taa.

33 MBata mapa l̄ə Luwə ki adi dije, e mapa ki j̄ d̄orā ti taa ki nje kadi dije ki d̄onangi ti ne isi ki d̄ode taa.»

34 Be ə, t̄əli əli-e əi n̄a: «Babe, adi-je mapa kin ki ndəe ndəe adi j-uso.»

35 J̄əju əl-de ay njay ə n̄a: «Mi mapa ki d̄əw uso ə a oy al. D̄əw ki re r̄əm ti 60 a ra-e al n̄im, d̄əw ki adi-m me ne ka, kində a ra-e al n̄im t̄ə.»

36 N̄ingə m-əl səsi t̄əki oi-mi, n̄a adi-mi mesi al.

37 NJé ki Bai adi-m-de a r̄əi r̄əm ti. N̄ingə d̄əw ki re r̄əm ti, m-a m-tuwe al jagi.

38 MBata m-j̄ d̄orā ti, m-re d̄onangi ti mba ra ndigi l̄əm al, n̄a kadi m-ra ndigi l̄ə nje kilə-m.

39 N̄ingə ne ki nje kilə-m ki ilə-m ndigi kadi m-ra ə to kin: ndigi kadi t̄ə m-t̄i ta d̄əw kare dan dije ti ki adi-m-de kin al, n̄a kadi m-t̄ē s̄əde ji koy ti d̄əb̄əy nd̄ə ti.

40 E kin ə e ne ki Bai ndigi: ndigi kadi dije p̄əti ki ooi-mi NGon l̄ə Luwə ə adi-mi mede, inḡəi kaji ki to bit̄i ki n̄ə ti, ə kadi m-t̄ē s̄əde ji koy ti d̄əb̄əy nd̄ə ti.

41 *J̄ipi je b̄ai ta d̄ə J̄əju ti mbata əl ə n̄a: «Mi mapa ki j̄ d̄orā ti taa.»

42 N̄ingə əli-naa dande əi n̄a: «J̄əju kam, e ngon l̄ə J̄isəpi al a? Ji ḡər k̄əe je ki bawe je maji t̄ə, nga ra ban be ə əl ə n̄a n-j̄ d̄orā ti taa ə n-re ə?»

43 J̄əju t̄əl əl-de ə n̄a: «t̄əb̄ai ta dansi ti al.

* 6:31 T̄ē ki taga 16.4, 15; Pa je 78.24

44 Dəw ki asi kadi re rəm ti ki kanji kadi Bai ki iləm, ər-e ta rəbi goto. Ningə re Bai tē ta rəbi ade ba, mi m-a tē sie ji koy ti dəbəy ndo ti.

45 NDangi me makitibi ti lə ki kare dan NJé kəl ta ki ta Luwə ti əi nə: “Pəti, Luwə a ndo-de ne☆,” ningə dəw ki ra ki oo ndu Luwə ki Bai ə taa ne ndo lie, dəwe kin re rəm ti.

46 E kin ba tōji kadi dəw oo Bai Luwə al; e nje ki rə Luwə ti ki karne ba ə oo Bai Luwə.

47 Ki rōjeti, m-əl səsi, dəw ki un mene adi-m, ingə kaji ki to biti ki nō ti.

48 Mi mapa ki dəw uso ə a oy al.

49 Dılə mbo ti, kasi je usoi ne kuso ki j dōrə ti ki bari-e nə man, ka oyi.

50 Nə mapa ki j dōrə ti kin, e mapa ki kadi re dəw uso ba, dəwe a oy al.

51 Mi mapa kisi kəm ba ki j dōrə ti taa. Re dəw uso mapa kin ba, dəwe a oy al. Mapa ki m-a m-adi, e darəm ki kadi dije isii kəm ba.»

52 Lo kin ti, Jipi je naji-naa ta ngay dande ti əi nə: «Dəw kin a ra ban ta kadi a adi-je darəe kadi j-uso ə?»

53 Ə Jəju əl-de ə nə: «Ki rōjeti, adi m-əl səsi, re usoi darəm mi NGon dəw al nim, ayi-naa məsim al nim ə, a ingəi kaji al.

54 Dəw ki uso darəm ə ay məsim tō ningə, dəwe kin a ingə kaji ki to biti ki nō ti, ningə m-a m-tē sie ji koy ti dəbəy ndo ti.

55 MBata darəm e ne kuso ki rōjeti, ə məsim e ne kay ki rōjeti tō.

56 Dəw ki uso darəm nim, ay məsim nim tō ba, je sie je naa ti kare ba.

☆ 6:45 Ejay 54.13

57 Bai ki ilə-m isi kəm ba adi mi m-isi kəm ba ki takule. Be ə, dəw ki uso darəm a isi kəm ba ki ta kulm tə.

58 E kin ə e mapa ki j dərā ti taa. E tə mapa ki kasi je usoi ə oyi kin al, nə e mapa ki dəw uso ba, dəwe kin a oy al, a isi ki dəne taa ki ndəe ndəe.»

59 Ta je kin tee ta Jəju ti lo ki isi ndo-n ne dije gin kəy kaw-naa ti lə Jipi je, me be ti ki Kapərnayim.

Ta ki nje kadi kaji ki biti ki nq ti

60 Dije ngay dan njé ndo je ti lə Jəju, loki ooi ta kin ta Jəju ti ningə, əli əi nə: «Ta kin e ta ki ngə ngay, dəw ki asi kadi a ində mbine go ti goto.»

61 Jəju gər mene ti kadi njé ndo je lie isi bai ta də ta ti lie. Be ə əl-de ə nə: «Ta kin tigə səsi jigī ti a?»

62 A kin ə re oi-mi *NGon dəw m-təl m-aw taa lo kisi ti ki m-isi ti kəte kin ə a rai ban ə?

63 E NDil ə e nje kadi dəw isi ki dəne taa. Dəw ki dərəne e ne madi al. Ningə ta je ki m-əl səsi kəte kin e NDil nim e kisi ki də taa nim.

64 Nə dije madi dansi ti adi-mi mede al.» Jəju əl be, tadə lo kilə ngire ti bəy, gər dije ki a adi-e mede al, taa gər dəw ki nje kile ji njé bə je ti tə.

65 Jəju ilə də ti bəy ə nə: «E mbata kin ə m-əl səsi m-ə nə: “Dəw ki Bai ade ta rəbi al, asi kadi a re rəm ti dərəne al.”»

66 I də ndəe ti nqo kin, ngay je dan njé ndo je ti lie təli goe ti, mbati njiyəi sie.

67 Ə Jəju tu rəne ki rə njé ki dəgi gide joo ti əl-de ə nə: «NGa səi, a awi al yəne ma?»

68 Nə Piyər əl Jəju ə nə: «Bəbe, j-a j-aw ki rə naa ti ə? I ə ta kaji e me ji ti.

69 Je, meje pəti e dəi ti. Ningə ji gər kadi j Nje kay njay ki Luwə ile.»

⁷⁰ Jəju təl əl-de ə nə: «E mi ə m-mbətɪ səsi səi ki dɔgi gide e joo kin, nə dəw kare dansi ti, ndil su e mee ti.»

⁷¹ Lo kin ti, Jəju isi əl ta ki dɔ Judasi ti ki ngon lə Simo Isikariyoti ti. Tadɔ e ə e dəw kare dan njé ndo je ti ki dɔgi gide e joo ki a ilə Jəju ji njé bə je ti.

7

NGakɔ Jəju je adi mede Jəju al

¹ Go ti, Jəju nay ki lo njiyə ti dɔnangi Galile ti, ge al kadi n-njiyə n-aw ə n-təl dɔnangi Jude ti, tadɔ njé kun dɔ *Jipi je isi sangi kadi n-təli-e.

² NGA ningə dɔkagilo ra nay lə Jipi je ki kadi isi gin Kəy lo ti e bəsi[☆],

³ ə ngakɔ Jəju je əli-e əi nə: «I ne ə aw dɔnangi Jude ti adi njé ndo je ləi ka ooi ne je ki isi ra-de kin tɔ.

⁴ Dəw ki ndigi kadi dije ooi-ne kam a ra ne je kuti lo ti al. NGA ningə, təkɪ isi ra ne je ki əti bəl kin, maji kadi ira adi dije pəti ooi-ni.»

⁵ Nə təkɪ rəjeti, ngakɔe je wa adi-e mede al.

⁶ Ə Jəju əl-de ə nə: «NDɔ ləm re al bəy; nə səi je, ndɔ je pəti to maji mbata ti ləsi.

⁷ Dije ki dɔnangi ti ne kin a awi səsi ki ta al, nə mi ba, mede majal səm mbata m-əl kilə rade je ki majal ki taga.

⁸ Səi ə awi lo ra nay ti kin. Mi ba, m-a m-aw al, tadɔ ndɔ ləm nay bəy.»

⁹ Go ta je ti ki əl kin, isi Galile ti ba.

¹⁰ Nə lokɪ ngakɔe je awi lo ra nay ti, e ka əti osi dɔ rəbi ti tɔ ki kanji kadi dəw oo-e. Aw tə lo kaw ki lo bɔyɔ ti be.

[☆] **7:2** Ləbətiki 23.34-36; Dətərənom 16.13

Nę ndo ki lo ra nay kisi gin Kəy lo ti

¹¹ Dəkagilo ra nay ti, njé kun də *Jipi je sangi Jəju ningə dəji əi nə: «E lo ti ki ra be ə?»

¹² Dije naji-naa ta ti ngay dəe ti dan kosi je ti; njé ki nā je əli əi nə: «E dəw ki maji,» ə njé ki nungi əli əi nə: «Jagi, isi buki kosi dije wale,» tə.

¹³ E be ka dəw ki kadi əl ta lie ki taga wangi goto, bəli njé kun də Jipi je.

¹⁴ NDə je ki mba ra nay də tēē dana ngata ba Jəju aw gin kəy ti lə Luwə, isi ndo nę dije.

¹⁵ E nę ki ndəji Jipi je ngay adi dəji-naa ta əi nə: «E kam dəw ndo-e nę al tə, nga ra ban ə gər nę əti bəl be ə?»

¹⁶ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Nę ki m-isi m-ndo kin ngire j rəm ti al, nə ngire j rə Luwə ti ki nje kilə-m.

¹⁷ Kin ə re dəw ndigi kadi n-ra nę ki Luwə ndigi ba, lo kin ti ə a gər ay njay se nę ki m-isi m-ndo kin ngire j rə Luwə ti ə se e mi wa ə m-ində ngire wa.

¹⁸ Dəw ki nje kəl ta ki təne wa isi sangi təba ləne wa. Nə dəw ki nje sangi təba lə nje kilə-ne a əl ta ki rəjeti, ningə nę ki dana al goto rəe ti tə.

¹⁹ *Moji adi səsi ndu-kun adi itaai maji, nə dəw ki təl rəne go ti goto. NGA ra ban ə isi sangi kadi itəli-mi ə?»

²⁰ Ə kosi je əli-e əi nə: «J aw ki ndil ki majal mei ti! Nā ə isi sangi kadi n-təli ə?»

²¹ Ə Jəju təl un ta ilə-de ti ə nə: «M-ra nę kare ba be, ə səi pəti əti səsi bəl!

²² Moji adi səsi ndu kadi ijəi mətəi ngan je (ningə e ndu ki tēē rə Moji ti ne par al, nə e kaje je ki kəte nu ə adi ndu kin) ba səi isi ijəi mətəi ngan je ndə taa kəə ti✧.

✧ 7:22 Ləbatiki 12.3; Kilə ngirə nę je 17.10-13

23 Kin ə re ijəi məti ngon ndo taa kəə ti kadi tə dəw kidi ndu-kun lə Moji al ə, ra ban ə mesi to səsi dəm ti mi ki m-aji daro dəw ba pəti ndo taa kəə ti ə?

24 İyəi ta gangi ta ki go lo koo ti ləsi, ə igangi ta ki dana.»

Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte

25 Dije ki Jorijaləm ti əli əi nə: «Dəw kam al ə dije isi sangi kadi n-təli-e a?

26 NGa yə a əl ta taga wangi am, ə dəw əl-e ta madi al! Njé kun dəje je ooi kadi e Kirisi ə se?

27 Ki ne kin, ji gər lo ki dəw kin i ti maji, nə ndo ki Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte a tēē həy ba, dəw kare ka a gər loki i ti al.»

28 Lo kin ti, Jəju ki isi ndo dije ne gin kəy ti lə Luwə un ndune ki taa ə nə: «İgai kadi igəri-mi maji, taa igəri lo ki m-i ti tə! Ningə e mi wa ba m-ilə rəm al, nə Luwə ki nje kilə-m e dəw ki asi kadi dəw ində mene dəe ti. Səi, igəri-e maji al.

29 Mi m-gər-e maji tado m-i rəe ti, taa e e ə ilə-m tə.»

30 Lo kin ti, dije isi sangi kadi n-uwəi Jəju, nə dəw ki kadi ində jine dəe ti goto, tado ndo lie asi al bəy.

31 Ningə dan kosi je ti, dije ngay adi-e mede ba əli əi nə: «Dəkagilo ki Kirisi a re ə a ra ne kəji je ki itə yə dīgəm kin wa?»

32 Ə ta ki kosi je isi kəti gin mindide ti əji də Jəju kin osi mbi *Parisi je ti, adi Parisi je, ki njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je iləi njé ngəm də lo je ləde kadi awi uwəi Jəju.

33 Ə Jəju əl ə nə: «M-a mi səsi ngan ndo je ndəy bəy, ba m-a m-aw ki rə nje kilə-m ti.

34 A sangi-mi nə a ingəi-mi al, tado lo ki m-a mi ti kin a asi kadi a awi ti al.»

³⁵ Ɖ dɔ ta ti kin *Jipi je dɔji-naa ta əi nə: «Lo ki ra be ə a aw ti ə kadi j-a j-inge al ə? A aw go ngakone je ti ki sanəi-naa dan Girəki je ti kin kadi aw ndo ne Girəki je ma?

³⁶ Ta ki əl ə nə: “A sangi-mi nə a ingəi-mi al, tado lo ki m-a mi ti kin a asi kadi a awi ti al,” kin me nə ri ə?”

Dəbəy ndo ra nay

³⁷ Dəbəy ndo ra nay, ki e ndo ki bo ngay ɔa✧, Jəju j a taa un ndune əl ə nə: «Kin ə re dəw madi kindo ra-e ə, kadi re rom ti ay man.

³⁸ Dəw ki adi-m mene ɔa, “ndəə man ki nje kadi dije isi ki dode taa a tɛɛ ngamee ti,” təkiki Makitibi lə Luwə əl-n.»

³⁹ Lo kin ti; Jəju isi əl ta lə NDil Luwə ki kadi dije ki adi-e mede a ingəi, mbata dəkagiloe ti kin NDil Luwə re dɔ dije ti al ɔəy, tado Jəju ingə kəsi-gon al ɔəy.

Kosi je gangi-naa mbata lə Jəju

⁴⁰ Dan kosi je ti, dije madi ki ooi ta kəl Jəju əli əi nə: «Təkiki rɔjeti, dəw kam e NJe kəl ta ki ta Luwə ti ki sobi kadi a re ka kin ə wa!»

⁴¹ Njé ki nɔ je əli əi nə: «E Kirisi ki Luwə mbəte.» Nə njé ki nungɔ ɔəy naji əi nə: «Kadi Kirisi e dəw ki Galile ti a?»

⁴² Makitibi lə Luwə əl təkiki Kirisi a e dəw ki gin koji ti lə *Dabidi, ningə a tɛɛ ki ta rəbi ki Bətıləhəm ti, ki e ngon ɔe koji Dabidi✧.»

⁴³ E be ə, kosi je gangi-naa mbata lə Jəju.

⁴⁴ Dije madi dande ti ndigi kuwe, nə dəw ki kadi ində jine dɛe ti goto.

✧ 7:37 Ləbatiki 23.36 ✧ 7:42 2 Samiyəl 7.12; Mise 5.1; Mt 2.5

Me ngā lā njé kun dō Jipī je

⁴⁵ NJÉ ngəm ta lo lā *Jipī je ki awi kadi uwai Jəju ka kin, təli rai rō njé kun dō njé kijə ne məsi kadi-kare je ti əi ki *Parisi je, ə njé kun dō njé kijə ne məsi kadi-kare je ki Parisi je dəji-de əi nə: «Ra ban ə irai sie al ə?»

⁴⁶ Ə njé ngəm lo je əli əi nə: «NDō kare j-o dəw əl ta təkī dīngəm kin isi əl-n al.»

⁴⁷ Ə Parisi je dəji-de əi nə: «Sai je ka iyəi rōsi adi ədi səsi tō a?»

⁴⁸ Oi dəw kare be dan njé ki boy je ti ə se dan Parisi je ti ade mene nōō a?

⁴⁹ Kosi je kam əi dije ki gəri ndu-kun lā *Mojī al, əi dije ki Luwə a tuji-de kō!»

⁵⁰ Nikodəm ki e ki kare dan Parisi je ti ki kəte aw rō Jəju ti un ta əl-de ə nə:

⁵¹ «Kin ə re dəw oo ta ki ta dəw ti al nīm, taa oo ne ki ra al nīm ə, ndu-kun ləje a gangi ta dəe ti al✧.»

⁵² Nə iləi-e ti əi nə: «I ka i dəw ki Galile ti tō a? Isangi gine maji o, nje kəl ta ki ta Luwə ti ki kadi e dəw ki Galile ti goto.»

⁵³ [Go ti, dəw ki ra ka əti aw be ləne.

8

Jəju əi ki dāne ki nje kuwə marim

¹ Jəju əti nōō aw dō mbal kagi bini je ti.

² Nə loki lo ti njay par ə təl re natī kəy ti lā Luwə. Dije pəti rai ki rəe ti, ə isi nangi isi ndo-de ne.

³ Lo kin ti, njé ndo ndu-kun je, ki *Parisi je rai ki dāne ki indəi jide dəe ti lo kuwə marim ti, adi-e a ta kəm dije ti,

---

✧ 7:51 Dətarənom 1.16

4 ningə əli Jəju əi nə: «Nje ndo dije, dəne kam j-ində jije dəe ti lo kuwə marim ti.

5 NGa ningə, *Mojɨ əl-je me ndu-kun[☆] ti kadi ko dəne je ki be kin ji tilə-de ki mbal ji təl-de kə, ə se j, ta ləi e ri wa?»

6 Əli ta kin be tə kulə ki kiyə kadi uwəi Jəju tə indəi ta dəe ti. Nə Jəju ilə dəne nangɨ ə isi ndangɨ ne ki ngon jine nangɨ.

7 Ə lokɨ nayɨ-naa ki lə dəje ta ti, Jəju ər dəne taa əl-de ə nə: «Dəw ki dansi ti ne ki ra majal nja kare al ɓa, kadi ile ki mbal dəsəy.»

8 Jəju əl ta be ɓa təl ilə dəne nangɨ gogɨ, isi ndangɨ ne nangɨ.

9 Ə lokɨ ooi ta kin ɓa, ətɨ kare kare, ilə ngire də njé ki tɔgɨ ti, təl-n də njé ki du ti. Ta təl tae ti, Jəju nay ki karne ba. Dəne ka kin ə a dadan lo ti;

10 Ə Jəju un dəne ki taa əl-e ə nə: «Dəne, dije ka awi ra? Dəw kare ka gangɨ ta dəi ti al a?»

11 Ba dəne ile ti ə nə: «Babe, dəw kare ka gangɨ ta dəm ti al,» ə Jəju əl-e ə nə: «Mi ka m-gangɨ ta dəi ti al jagɨ tə, nga ningə aw, ə ira majal gogɨ al.» *

Jəju e kunjɨ ki dənangɨ ti

12 Jəju təl əl-de ɓəy ə nə: «Mi kunjɨ ki dənangɨ ti, dəw ki un gom, a njiyə me til ti al, kunjɨ ki nje kadi dije isi ki dəde taa a unji dəe ti.»

13 Lo kin ti, *Parisi je əli-e əi nə: «J wa ə isi ma najɨ ki dəi ti ɓa, najɨ ki ma ləi e ki rɔjetɨ al.»

14 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Re mi wa m-ma najɨ də rəm ti ka m-gər kadi najɨ ki ma ləm e ta ki rɔjetɨ, tadə mi m-gər lo ki m-j ti nim, m-gər lo ki m-isi m-aw ti nim,

☆ **8:5** Ləbətiki 20.10; Dətərənom 22.22-24 * **8:11** [] Bar ta je kin goto me makitibi je ti ki mari kəte ki e ta lə Luwə ki ndangɨ tə kun mindi ki sigi.

nə səi je, igəri lo ki m-ḡ ti al nīm, igəri lo ki m-isi m-aw ti al nīm tō.

¹⁵ Səi isi gangi ta ki go lo koo ti lə dəw, nə mi m-gangi ta dō dəw ti al.

¹⁶ A kin ə re m-gangi ta nōḡ ba, e ta ki gangi ki go rəbe ti, tadō mi ki karm ə m-gangi ta al, Bai ki nje kilə-m e səm naa ti.

¹⁷ Nīngə me ndu-kun ti ləsi wa ka ndangi əi nə: “Kin ə re dije joo mai naji, ə naji ki ma ləde aw go-naa ti ba, ta ləde e ta ki rōjeti.”✧

¹⁸ Mi wa m-ma naji dō rəm ti, nīngə Bai ki ilə-m ka ma naji ləne dəm ti tō.»

¹⁹ Nīngə dəji-e əi nə: «Bawi e lo ki ra ti dana?» Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «İgəri-mi al, taa igəri Bai al tō. Kin ə re igəri-mi ə re a igəri Bai tō.»

²⁰ Ta je kin tēḡ ta Jəju ti loki isi ndo-n dije ne nati kəy ti lə Luwə. İsi lo ti ki ne je ki dije isi iləi kadi-kare titi adi Luwə isi ti. NGA nīngə dəw uwe al, tadō ndō lie asi al bəy.

Jəju əl ta dō kawne rə Bawne ti

²¹ Jəju əl-de ta ki rangi bəy ə nə: «M-a m-aw, nīngə a sangi-mi, nə a oyi me majal je ti ləsi. Lo ki m-a m-aw ti kin a asi kadi a awi ti al.»

²² Lo kin ti, *Jipi je əli-naa əi nə: «A təl rəne ə se ra ban ə əl ə nə: “Lo ki m-a m-aw ti kin a asi kadi a awi ti al ə?”»

²³ Ə Jəju əl-de ə nə: «Səi, səi dije ki dōnangi ti nangi ne, ə mi, mi dəw ki dōrə ti taa nu tō; səi dije lə dōnangi, nə mi, mi dəw lə dōnangi al.

²⁴ Nīngə e mbata kin ə m-əl-n səsi m-ə nə: “A oyi me majal je ti ləsi.” Kin ə re adi-mi mesi təkimi “Nje kisi nōḡ” al ə, a oyi me majal je ti ləsi.»

✧ 8:17 Dətarənom 19.15; 17.6

25 Ə dəji-e əi nə: «İ wa kam i nə ə?» Ba Jəju ilə-de ti ə nə: «Mi dəw ki m-əl səsi lo kilə ngire ti nu wa kin.

26 NGa ningə, ki əji dəsi, m-aw ki ta ngay kadi m-əl je, m-gangi je; nə ta ki m-ingə rə nje kilə-m ti kin par ə m-a m-ilə mbəe rə dije ti ki dənangi ti ne. E, ta lie e ta ki rəjeti.»

27 Jəju isi əl-de ta ki də Bawne Luwə ti nə əi je gəri me ta kin al.

28 Ə Jəju əl-de ə nə: «NDə ki a bəi-mi *mi NGon dəw taa kagi-dəsi ti kin ba, a gəri kadi mi “NJe kisi nōq”; taa a gəri kadi m-ra ne madi də rəm al tə, nə e ne ki Bai ndo-m ə m-isi m-əl.

29 NJe kilə-m e səm naa ti; iyə-m ki karm al, tadə dəkagilo je pəti m-ra ne ki nəl-e.»

30 Loki Jəju əl ta kin be, dije ngay adi-e mede.

NGan ka Abirakam

31 Jəju əl *Jipi je ki adi-e mede ə nə: «Kin ə re ai də njasi ti me ta ti ləm ba, səi njé ndo je ləm ki rəjeti.

32 A gəri ne ki rəjeti, ningə ne ki rəjeti kin a taa səsi ilə səsi taa ji bəə ti.»

33 Ə əi je əli Jəju əi nə: «Je ngan ka *Abirakam, ningə ji ra bəə lə dəw ndə kare al tə, nga ra ban be ə i əl ə nə ne ki rəjeti a taa-je ilə-je taa ji bəə ti ə?»

34 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əl səsi: dəw ki ra ki ra majal, e bəə lə majal.

35 Bəə a isi ki dije ki isi ra bəə ləde kin biti ki nō ti al, nə ngon koji-de a isi səde biti ki nō ti.

36 Adi re NGon lə Luwə taa səsi ji bəə ti ilə səsi taa ba, a səi dije ki taa kilə taa ki rəjeti ji bəə ti.

37 NGa ningə, m-gər kadi səi ngan ka Abirakam; nə isi sangi kadi itəli-mi tadə imbati ta ləm.

38 Mi m-isi m-əl ne ki m-o rə Bai ti, nə səi ba, isi rai ne ki bawsi əl səsi tə.»

³⁹ Ningə iləi Jəju ti əi nə: «Kaje e Abirakam.» Ə Jəju əl-de ə nə: «Kin ə re səi ngan ka Abirakam təkəi rəjeti ə re a rai kilə ra Abirakam.

⁴⁰ Mi m-əl səsi ne ki rəjeti ki m-ingə rə Luwə ti, ningə ki bəsi ne kin isi sangi kadi itəli-mi. E kin e kilə ki Abirakam ra al jagi.

⁴¹ Səi isi rai kilə ra bawsi.» Ningə iləi Jəju ti əi nə: «Je ngan je ki koji gin kaya ti al; Bawje e kare ba ə e Luwə.»

⁴² Ə Jəju əl-de ə nə: «Kin ə re Luwə e Bawsi ə re a indigi-mi, tadə m-teğ rəe ti ə m-re lo kin ti. E mi wa ə m-re ki dəm al, nə e e ə ilə-m.

⁴³ MBata ri ə igəri me ta ləm al ə? Igəri al tadə asi kadi uri mbisi go ta ti ləm al.

⁴⁴ Su ə e bawsi, ningə indigi kadi irai ndigi lə bawsi. E dəw ki e nje təl dije lo kilə ngirə kosi ti lie nu. E a me ne ra ti ki rəjeti nja kare al, tadə ne ki rəjeti goto rəe ti. Kin ə re əl ta ki ngom ba, e kin ə e ta ki osi boe ti, tadə e nje ngom nim, e baw ne ra ki ngom nim.

⁴⁵ Mi ba, mi nje kəl ta ki rəjeti ə imbati kadi adi-mi mesi.

⁴⁶ Nə dansi ti ə asi kadi təji təkəi m-ra majal ə? A kin ə re m-əl ta ki rəjeti ə, ra ban ə imbati kadi-mi mesi ə?

⁴⁷ Dəw ki e yə Luwə, a oo ta lə Luwə, ningə səi, oi ta lie al, mbata səi yəe je al.»

Jəju əi ki Abirakam

⁴⁸ Lo kin ti, *Jipi je əli Jəju əi nə: «E go rəbe ti kadi j-əl j-ə nə: j dəw ki *Samari ti, taa ndil ki majal isi mei ti tə.»

49 Ə Jəju əl-de ə nə: «Jagi, ndil ki majal goto mem ti, nə ne kare ki m-o ba, mi m-əsi gon Bai, ə səi imbati kəsi gonm tə par.

50 Mi m-isi m-sangi kadi dije iləi təji dəm ti al. Dəw ki isi sangi kadi dije iləi təji dəm ti e nqo, e ə a gangi ta kin adi-m.

51 Ningə təkı rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki təl rəne go ta ti ləm ba, dəwe kin a oy al ratata.»

52 Lo kin ti nqo, Jipi je əli-e əi nə: «Ki ne kin, ji gər maji ngata təkı ndil ki majal isi mei ti. *Abirakam oy, taa njé kəl ta je ki ta Luwə ti ka oyi tə, ningə j əl ə nə: “Dəw ki təl rəne go ta ti ləi ba, dəwe kin a oy al ratata.”

53 İ itə kaje Abirakam ki oy kin a? Taa njé kəl ta ki ta Luwə ti ka oyi tə! İ o rəi kadi j nə ə?»

54 Ba Jəju ilə-de ti ə nə: «Kin ə re m-təji rəm mi wa ningə, e təji ki ndae goto. NGa ningə, dəw ki nje kilə təji dəm ti e Bai. E ki isi əli ta lie əi nə e Luwə ləsi,

55 nə igəri-e al. Mi m-gər-e. Kin ə re m-əl m-ə nə m-gər-e al ə, re m-a mi nje ngom tə səi je be tə. Nə mi m-gər-e, taa m-təl rəm go ta ti lie tə.

56 Kasi Abirakam ra rənəl ngay mbata ində mene ti kadi n-a n-oo ndə ki m-a m-re-n. NGa ningə oo ndə rem, adi rəe nəl-e ngay.»

57 Lo kin ti, Jipi je dəji Jəju əi nə: «İra bal kuti mi al bəy ə kəmi oo Abirakam a?»

58 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Təkı rəjeti, adi m-əl səsi, kəte nq koji Abirakam ti, “Mi m-isi nqo”.»

59 Lo kin ti nqo be, kəi mbal kadi n-tiləi Jəju, nə ur dan kosi je, ə tēē gin kəy ti lə Luwə kə, aw.

9

Jəju aji nje kəm tə kare

¹ Loki Jəju isi ində də ningə, oo dəw ki kəme tə lo koje ti nu isi.

²*NJé ndo je lie dəji-e əi nə: «NJe ndo dije, dingəm ki kəme tə lo koje ti nu kin, kəme tə əji-n də majal lie e wa ə se, əji-n də majal lə njé koje je ə*?»

³ Ə Jəju əl-de ə nə: «E ta lə majal lie al nīm, e ta lə majal lə njé koje je al nīm, nə kəme tə be mba kadi Luwə əji-n təgine taga kadi dije gəri.

⁴ Dəkagilo ki kadi to bəy, səbi kadi ji rai kilə lə dəw ki nje kilə-m, tadə lo a ndul ba, lo kadi dəw a ra kilə goto.

⁵ Təki mi-n dənangi ti ne bəy, mi kunjī ki dənangi ti.»

⁶ Loki Jəju əl ta je kin be ba, go ti, tibi man tane nangi, ləy-n nangi, ər gidi kəm nje kəm tə ti ka kin.

⁷ Ningə, əl nje kəm tə ə nə: «Aw itogi kəmi lo ndogi man ti ki Silowe*.» «Silowe» kər me nə «nje kaw kilə». Be ə, nje kəm tə aw togi kəmne loe ti ka kin, ba ta təl-e, kəme oo lo maji.

⁸ NJé gədi kəy je lie, ki njé je ki kəte isi ooi-e lo kəy ne ti, əli əi nə: «Ma, e kam e dəw ki nje kisi nangi, kəy ne ka kin al a?»

⁹ Ningə njé ki nā je əli əi nə: «E darəe e wa.» Ə njé ki nungi əli əi nə: «Jagi e e al, nə e dəw ki nje titi naa sie.» Ningə e wa ki dəne əl ə nə: «E darəm mi wa.»

¹⁰ NGata ə dəji-e ta əi nə: «Re e j wa ə, ra ban be ə kəmi oo lo ə?»

¹¹ Ə əl-de ə nə: «Dingəm ki təe nə Jəju ə ləy nangi ər gidi kəm ti, ə əl-m ə nə: «Aw Silowe ti itogi kəmi», ə m-aw m-togi kəmm, par ə kəmm oo lo maji.»

¹² Ningə dəji-e əi nə: «Dingəm kin e ra be ə?» Ə əl-de ə nə: «M-gər al.»

☆ 9:2 Teğ ki taga 20.5 ☆ 9:7 2 NGar je 20.20; Ejay 8.6

Parisi je daji ta dingam ki kate kame to ka kin

13 Lo kin ti, ori dingam ki kate kame to ka kin awi sie ro *Parisi je ti.

14 Ninga, ndoe ti ki Jaju loy-n nangi ki man tane or gidi kame ti adi kame oo lo ka kin e ndo taa ka.

15 E Parisi je daji-e ta ki yade rangi bay se n-ra ban a n-oo lo wa? E al-de a na: «Jaju or nangi ki loy kamm ti, a m-aw m-togi kamm, a ngosine kamm oo lo.»

16 Lo kin ti, Parisi je ki madi ali ai na: «Daw ki ra ne kin e daw ki i ro Luwa ti al, tado inda kammne go ndo taa ka ti al.» Na ne ki nungi ali ai na: «Ra ban be a, daw ki nje ra majal par a aw ki togi kadi ra-n ne koji je ki ati bal be kin a?» Be a, ta kin re ki gangi-naa dande ti.

17 Ninga tali daji nje kam to ka kin bay ai na: «NGa i wa ki dai, ta ri a al do daw ti ki tee kami adi kami oo lo kin a?» E nje kam to al a na: «E nje kal ta ki ta Luwa ti.»

18 *Jipi je mbati kadi mede taki e daw ki kate kame to, a ngosine daw tee kame adi kame oo lo. Rai biti adi ne koje je rai.

19 E daji-de ta ai na: «Daw kam e ngonsi wa taki rojeti a? A re e ngonsi wa a, kame to lo koje ti wa a? A re kame to lo koje ti a, ra ban be a ngosine kame oo lo a?»

20 E ne koje je ali ai na: «Ji gar maji kadi e ngonje wa, taa kame to lo koje ti nu to.

21 Na ki oji do kame ki ngosine oo lo, a se na a tee kame adi kame oo lo wa kin a, ji gar ne kare me ti al. Ninga e wa togi gangi a na idaji-e, a a al ta ki do rone ti.»

22 Ne koje je ali ta kin be mbata bal ki bali Jipi je. Tado Jipi je dai ta naa ti kadi to daw ki re al a na Jaju

e Kirisi ki Luwə mbəte ɓa, səbi tuwe gin kəy kawnaa ti ləde kə.

²³ E mbata kin ə, njé koje je əli əi nə: «E wa tɔgi gangi ə nə, idəji-e.»

²⁴ Ə Parisi je ɓari dəw ki kəte kəme tɔ ka kin adie re ki kɔ joo, ningə əli-e əi nə: «əl ta ki rɔjeti, ɔsi-n gon Luwə. Ji gər kadi dingəm kin e nje ra majal.»

²⁵ Lo kin ti, dingəm ki kəte kəme tɔ ka kin əl-de ə nə: «E nje ra maji, ə se e nje ra majal wa ka m-gər ne kare me ti al, ne kare ki m-gər maji ən: kəte kəm tɔ, ningə ngəsine kəmm oo lo.»

²⁶ Ningə təli əli-e əi nə: «E ri ə ra səi ə? Ə ra ban tɔ ə adi kəmi oo lo ə?»

²⁷ Lo kin ti əl-de ə nə: «Ta kin m-əl səsi kəte ngata, ə imbati koo ta ləm, ə ra ban ə igei kadi m-təl m-əl səsi ɓəy ə? Indigi kadi itəli njé ndo je lie tɔ a?»

²⁸ Loki əl Parisi je ta be ɓa, əi je taji-e ə əli-e əi nə: «I ə j nje ndo lie, nə je, je njé ndo je lə *Moji.

²⁹ Ji gər kadi Luwə əl ta ki Moji, nə dəw ləi kin, ji gər lo ki tɛɛ ti al.»

³⁰ Ə dingəm ka kin əl Parisi je ə nə: «E ne ki əti ɓəl ngay kadi dəw ki səi, igəri loki tɛɛ ti al tɔ, ə dəwe ka kin taa adi kəmm oo lo.

³¹ Ji gəri maji kadi dije ki njé ra majal, re əli ta ki Luwə ə, Luwə oo dɔ ta ləde al, nə dəw ki nje ɓəl Luwə, ki nje təl rone go ndue ti, Luwə oo dɔ ta lie.

³² Ki mari nu wa kin, ndɔ kare kadi j-o nə dəw madi ə adi kəm dəw ki tɔ lo koje ti nu oo lo be kin, m-o al ɓəy.

³³ Kin ə re dingəm kin j rɔ Luwə ti al ə, ne madi kare ki asi kadi ra goto.»

³⁴ Lo kin ti, əli-e əi nə: «I dəw ki a me majal ti lo koji ti nu kam ə, ige kadi j ə indo-je ne!» Ba tuwəi-e

adi tee taga.

³⁵ Jəju oo kadi tuwəi-e, ə loki inge, dəje ə nə: «I adi mei *NGon dəw a?»

³⁶ Ə əl Jəju ə nə: «Babe, NGon dəw ə e na wa əl-m adi tə m-ade mem.»

³⁷ Ningə Jəju əl-e ə nə: «I o-e ki kəmi, e darəe e wa ə isi əli ta kin.»

³⁸ Be ə, dingəm ka kin əl Jəju ə nə: «Babe, m-adi mem.» Ba əsi məkəsi ne nangi nqe ti.

³⁹ Jəju əl-e ə nə: «M-re dənangi ti ne mba gangi ta, m-re mba kadi dije ki kənde tə, ooi lo, ə kadi njé ki kənde oo lo, təli njé kəm tə je tə.»

⁴⁰ Loki Parisi je madi ki ai ki Jəju nqo, ooi də ta ki Jəju əl kin ningə, dəji-e əi nə: «Je ka je njé kəm tə je tə a?»

⁴¹ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Kin ə re səi njé kəm tə je təki rəjeti ə, re majal ləsi a goto, nə təki j-isi-n, ə oi rəsi kadi kəmsi oo lo kin ba, majal ləsi to lo tone ti ba.»

10

Kuji ta ki də ba bati je ti

¹ Jəju əl ə nə: «Təki rəjeti adi m-əl səsi. Kin ə re dəw madi ur go bati je ti ki ta kəy al, nə i bal ki də bər ki rəbi ki rangi ba, dəwe kin e nje bogi, e baw kaya.

² Nə dəw ki ur kəy go bati je ti ki ta kəy, e ə e ba bati je.

³ Nje ngəm ta kəy bati je tee ta kəy ade, ba bati je ooi də ndue. Ningə bar bati je ləne kare kare ki tade, tee səde taga.

⁴ Loki tee ki bati je ləne pəti taga ningə, əti njiyə nqde ti, ba bati je uni goe, tadə gəri ndue.

⁵ Bati je a uni go dæw ki rangi al. Re ooi dæw ki rangi ba, a ayi-naa say kə kade ti, tado gəri ndu dije ki rangi al.»

⁶ Jəju əl-de kuji ta kin, nə gəri ne ki əl-de ta do ti kin al.

⁷ Ə təl əl-de bəy ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əl səsi, mi ta kəy bati je.

⁸ Dije pəti ki rəi nəm ti, əi njé bogi je, ki baw kaya je, adi bati je ooi ta ləde al[☆].

⁹ Mi ta kəy, re dæw ur kəy ki rəbi ki rəm ti ba, dæwe a ingə kaji. A ur kəy nim, a tēē nim, taa a ingə ne kusone nim tə.

¹⁰ Nje bogi re ba, re mba bogi, re mba təl ne, ə re mba tuji ne tə par. Nə mi, m-re mba kadi dije ingəi kaji. Ningə kadi e kaji ki to mbar mbar.

¹¹ «Mi ba bati je ki m-ul bati je maji. Dæw ki ul bati je maji, adi rəne mbata bati je ləne.

¹² Nə dæw ki e nje ngəm bati je mba kingə la par bi e bade al, loki oo jagim isi re ki do bati je ba, iyə bati je ə ay, adi jagim re uwə-de je, sane-de je.

¹³ Nje ngəm bati je mbata kingə-n la kin ay, tado ne lie e la par ə isi sangi, adi oo lo kadi ində rəne kə ti mbata lə bati je al. Mi, mi ba bati je ki m-ində kəmm go bati je ti maji.

¹⁴ M-gər bati je ləm, ə bati je ləm gəri-mi tə.

¹⁵ Gəri-mi təki Bai gər-m ə mi m-gər-n Bai kin be tə. Be ə, m-adi rəm mbata bati je ləm.

¹⁶ M-aw ki bati je ki rangi nōō bəy ki əi me kəy ti ne al. Əi je ka, səbi kadi m-re səde me kəy ti tə. A ooi ndum ba, a təli ne kul je ki kare ba gin bade ti ki kare ba.

☆ **10:8** Jerəmi 23.1-2; Ejəkəl 34.2-3

17 Bai ndigi-m, mbata m-ilə rəm kə kadi tə m-təl m-ingə kingə ki rangi.

18 Dəw ki a ində tōgi dəm ti kadi m-ilə rəm kə goto. E mi wa ə m-adi ki me ndigi ləm. M-aw ki tōgi kadi m-adi-n nim, kadi m-taa-n nim. E kin ə e ndu ki m-gər ki rə Bai ti.»

19 Ta lə Jəju kin təl re ki gangi-naa ki rangi dan *Jipi je ti bəy.

20 NGay je dande ti əli əi nə: «NDil ki majal isi mee ti, dəe a dana al, ə ra ban ə isi oi ta lie ə?»

21 Ə njé ki nungi əli əi nə: «Dəw ki ndil ki majal isi mee ti əl ta be al. Dəw ki ndil ki majal isi mee ti asi kadi a tēē kəm njé kəm tō je al.»

Jipi je mbati koo mbide ti təkə Jəju e NGon Luwə

22 Dəkagiloe ti kin, *Jipi je isi rai nay tər ndu də kəy ti lə Luwə Jorijaləm ti. E dəkagilo kul ti.

23 Jəju ilə lo aw je təl je gin pal ti lə *Salomō, nati kəy ti lə Luwə.

24 Jipi je iləi-naa gəi gide, ningə əli-e əi nə: «Kadi ban ti ə a əl-je ta ki kadi meje osi nangi ə? Kin ə re j Kiriisi ki Luwə mbəte ə, əl-je wangi adi j-o.»

25 Ə Jəju əl-de ə nə: «Ta kin m-əl səsi kəte ngata, nə imbati kadi itaai ta ləm. Ne je ki m-isi m-ra-de me tō Bai ti kin mai naji dəm ti.

26 Nə səi, imbati kadi-mi mesi. Imbati tadə səi dan bati je ti ləm al.

27 Bati je ləm ooi ndum, m-gər-de, ningə əi je uni gom tō.

28 M-adi-de kaji ki to biti ki nō ti, 6i tade a tji al. Taa dəw ki kadi ində tōgine taa-n-dē jim ti ka goto tō.

29 Bai ki nje kadi-m-de aw ki tōgi də dije ti pəti, adi dəw madi ki asi kadi ində tōgi taa-n-de ji Bai ti goto.

30 Je ki Bai je dije ki kare ba.»

31 Lo kin ti, Jipi je tali kai mbal bay kadi n-tilai Jaju n-tali-e.

32 Ə Jaju əl-de ə nə: «M-ra ne je ki maji maji ngay ta kamsi ti ki tōgi ki j ro Bai ti, nga e ki ra ə igei kadi itiləai-mi ki mbal itali-mi ki mbae ə?»

33 Ə Jipi je əli-e əi nə: «E mbata ne maji ki ira ə ji ge kadi ji tilai ki mbal ji tali al, nə e ki mbata ta ki mal. Tado j ki j dəw kare par əl ə nə j Luwə☆.»

34 Jaju əl-de ə nə: «Luwə əl me ndu-kun ti ləsi ə nə: “Mi m-əl səsi, səi luwə je”.

35 Dije ki Luwə əl-de ta ləne ə Luwə bar-de luwə je kin. Ningə igəri maji kadi dəw asi tōgi buji ta lə Luwə al.

36 Mi, e Luwə ə mbəti-m, ilə-m dənangi ti, ə m-əl-n m-ə nə mi NGon Luwə, ningə səi əli əi nə se mi nə ə m-əl m-ə nə mi NGon Luwə wa ba, mi nje kəl ta ki mal do to Luwə ti, kin e mba ri ə?

37 Kin ə re m-ra kilə lə Bai al ningə tə adi-mi mesi al!

38 A kin ə re m-isi m-ra kilə lə Bai ningə, re adi-mi mesi al ka, adi mesi kilə je ki m-ra-de ka kin ndəy taa. Adi mesi kadi igəri təkai Bai isi mem ti, ə mi m-isi me Bai ti to.»

39 Lo kin ti, sangi rəbi nja kare bay kadi n-uwai Jaju, nə teə mbode ti aw.

40 Jaju təl aw gidi ba Jurde ti, lo ti ki kəte Ja ra dije batəm ti. Jaju aw isi loe ti kin noo.

41 Dije ngay awi rəe ti, ningə əli-naa əi nə: «Ja ra ne madi kare ki əti bəl al, nə ne je pəti ki əl əji-n do dīgəm kin e ne je ki rəjeti.»

42 Lo kin ti noo be dije ngay adi mede Jaju.

☆ 10:33 Ləbetiki 24.16

11

Ki Lajar lo koy ti

¹ Dingam kare ki nje moy e noo, tæ næ Lajar. Isi me be ti ki Bætani ki e ngon be læ Mari æi ki ngokone Marti.

² E daræ Mari wa kin æ a oy yibi ki æti maji nja Bæbe ti nim, bær njæe ki bisi dæne nim. NGa ningæ e ngokoe Lajar æ ræe to-e.

³ NGakonaa je ki dæne ki joo kin ilæi dæw madi ade aw æl Jæju æ næ: «Bæbe, basa madi e moy.»

⁴ Loki Jæju oo ta kin ningæ æl æ næ: «Moy læ Lajar kin a tæl-e al, næ e moy ki re kadi toji tægi Luwæ, taa kadi dije ilæi toji dæm ti mi NGon Luwæ tæ.»

⁵ Jæju ndigi Marti æi ki ngokoe Mari, taa ndigi Lajar tæ.

⁶ Jæju oo maji kadi Lajar e moy, næ isi lo ti ki isi ti kin ba ndo joo bæy.

⁷ Go ti, æl njé ndo je læne æ næ: «Adi ji tæli j-awi Jude ti gogi.»

⁸ Æ *NJé ndo je lie æli-e æi næ: «Nje ndo dije, ndo ngay al ne bæy æ *Jipi je sangi kadi n-tilæi-ni ki mbal n-tæli-ni ka kin æ, ige kadi itæl aw Jude ti bæy a?»

⁹ Jæju ilæ-de ti æ næ: «NGan kadi e dægi gide joo me kadi ti ki kare. Ningæ kin æ re dæw njiyæ kada æ a osi al, tadæ oo lo maji.

¹⁰ A re njiyæ kondæ æ a osi, tadæ oo lo maji al.»

¹¹ Go ta ti kin, Jæju ilæ ta ki rangi dæ ti æ næ: «Madije Lajar to bi, ningæ m-a m-aw kadi m-ndæl-e.»

¹² Æ njé ndo je æli-e æi næ: «Bæbe, re e bi æ to æ a ndæl bæy.»

¹³ Jæju æl ta læ koy Lajar, næ njé ndo je ooi tæki e ta læ bi ki kare.

¹⁴ Æ Jæju æl-de ay njay æ næ: «Lajar oy.

15 NGa ningə ki ɔji dəsi, rəm nəl-m ngay kadi m-goto loe ti, kadi tə səi je adii-mi mesi. Ba ki ne kin, adi j-awi dœ ti.»

16 Ə Tomasi ki isi bari-e «NDingə» əl ndəgi njé ndo je ə nə: «J-əi ka adi j-awi sie tə j-oyi sie.»

Jəju e nje kadi dije təli isi ki dəde taa

17 Loki Jəju re tɛɛ Bətani ti, oo kadi dibi Lajar ra ndə sə ngata.

18 Bətani e bəsi ki Jorijaləm, asi kulə mətər mıtə be par,

19 adi *Jipi je ngay rəi rə Marti ti əi ki Mari kadi səli mede ɔji-n də koy lə ngokode.

20 Loki Marti oo kadi Jəju a re nɔɔ, j aw tilə kəme, ningə Mari taa isi yəne nangi me kəy ti.

21 Marti ki aw tilə kəm Jəju, əl Jəju ə nə: «Bəbe, kin ə re j səje ne ə re ngokom a oy al.

22 Nə ki ne wa kin ka m-gər kadi ne je pəti ki idəji Luwə ə a adi.»

23 Ə Jəju əl-e ə nə: «NGokoi a j lo koy ti.»

24 Ningə Marti ile ti ə nə: «E ki rəjeti, m-gər kadi ndə ki njé koy je a ij taa lo koy ti dəbəy ndə ti ə, Lajar a j taa lo koy ti tə✧.»

25 Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Mi nje kadi dije ij taa lo koy ti, ki nje kadi dije isi ki dəde taa. Dəw ki adi-m mene, re oy mindi ka, a təl isi ki dəne taa.

26 NGa ningə, dəw ki isi ki dəne taa, ə adi-m mene bə, dəwe kin a oy al ratata. M-dəji se oo be wa?»

27 Ba Marti ile ti ə nə: «Oyo, Bəbe, m-adi mem təkə j ə j Kirisi ki Luwə mbəte, j ə j NGon lə Luwə, j ə j dəw ki səbi kadi a re dənangə ti.»

Jəju nɔ mbata koy lə Lajar

✧ 11:24 Daniyəl 12.2

28 Go ta ti ki Marti əl kin ɓa, ɔti aw ɓar ngokone Mari, əl-e ta nangi yɔgiriɔ be ə nə: «Nje ndo dije a nɔɔ, ə isi daji kadi aw.»

29 Loka Mari oo ta kin taa par ə j̄ taa kalangi aw ki rɔ Jəju ti.

30 Jəju ur me ɓe ti al ɓəy, e lo ti wa ki Marti aw inge ti kate ka kin ɓəy.

31 *Jipi je ki isi me kəy ti ki Mari, isi sɔli mee, loka ooi-e j̄ taa kalangi, tɛɛ taga, ooi ə nə isi aw ki dɔ ɓadi ti kadi nɔ wa, adi j̄i taai goe ti.

32 Loka Mari aw tɛɛ lo ti ki Jəju a ti, ə oo Jəju ɓa, osi nangi njae ti, ningə əl-e ə nə: «Babe, kin ə re j̄ sɔje ne ə re ngokom a oy al.»

33 Loka Jəju oo kadi Mari isi nɔ, taa Jipi je ki j̄i goe ti ka isi nɔi tɔ ɓa, mee ur made, taa ndile isi nangi al tɔ.

34 Ə daji-de ə nə: «ɬai-e ra be ə?» Ba əli-e əi nə: «Babe, ire ə a o.»

35 Lo kin ti, Jəju nɔ.

36 Ə Jipi je əli əi nə: «Oi taji ki taji ndigi ki ndige kin.»

37 Nə njé ki nungɔ əli əi nə: «Tɛɛ kəm nje kəm tɔ, nga ra ban ə asi kadi ɔgi Lajar koy al tɔy?»

Jəju adi Lajar j̄ lo koy ti

38 Lo kin ti, me Jəju təl ur made kur ki rangi ɓəy, adi ɔti aw ki dɔ ɓadi ti. Ningə e bole mbal ə indai mbal made utii tae.

39 Jəju əl-de ə nə: «Ɔri mbal kin kɔ», nə Marti ki konan nje goto əl Jəju ə nə: «Babe, ra ndɔ sɔ ngata, adi a əti.»

40 Ə Jəju əl-e ə nə: «M-əli m-ə nə ri ə? M-əli m-ə nə re adi mei ə a o tɔgi Luwə.»

41 Lo kin ti, ɔri mbal kɔ, ə Jəju un kəmne ki taa ningə əl ə nə: «Bai, m-ra-i oyo təkɪ o dɔ ndum.

42 M-gər kadi ta je ki m-isi m-əl səi kin o dɔ ndum dɔrɔ, nə m-əl ta kin be mbata kosi dije ki gəi gidim kin, kadi adi-mi mede təkɪ e j ə ilə-m.»

43 Go ta ti kin ɓa, Jəju un ndune ki taa əl ta ki togine ə nə: «Lajar, iteɛ taga!»

44 Ningə nje goto Lajar ində lo teɛ taga. Jie je ki njae je e ki ragi ki ta kibɪ, taa ta kəme e ki dole ki kibɪ tɔ. Ə Jəju əl-de ə nə: «ɪtuti-e, ə iyəi-e adi aw.»

*Dije dɔɔi ta naa ti kadi n-tɔli Jəju
(Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)*

45 *Jipi je ngay ki awi rɔ Mari ti, ə ooi ne ki Jəju ra, adi mede Jəju.

46 Nə njé ki nə je awi ingəi *Parisi je, əli-de ne ki Jəju ra.

47 Lo kin ti, njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki Parisi je, ɔsi dɔ njé gangɪ ta je lə Jipi je naa ti, ningə dəji-naa əi nə: «E ri dana ə kadi ji rai ə? Dingəm kin ra ne je ki əti ɓəl ɓəl ngay!

48 Kin ə re j-iyəi-e j-adi ra ne je ləne kin ki nɔne ti ə, dije pəti a adi-e mede, ningə dije ki Rom ti a rəi kadi tuji kəy lə Luwə, taa a tuji gin ɓe ləje tɔ!»

49 Ə Kayipi ki e ki kare dan njé kun dɔ Jipi je ti, ki ɓale ti nɔɔ e ki bo dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je ti, un ta əl-de ə nə: «ɪgəri ne kare me ne ti ki isi ra ne kin al!

50 Iməri ta maji oi! E soti ngay mbata ti ləsi kadi ba kal dəw kare oy mbata lə gin dije kosi, ə gin ɓe ki tae ba ingə tuji al.»

51 NGa ningə e ta ki Kayipi wa ɓa əl ki dɔne al, nə təkɪ ɓale ti nɔɔ e ki bo dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare

je ti, Luwə ində ta tae ti adi ilə mbee kəte təkɪ səbi kadi Jəju a oy mbata lə gin be lə Jipi je.

⁵² Ningə a oy mbata lə gin be lə Jipi je par al, nə a oy mba kadi kaw-n ngan lə Luwə ki sanəi-naa ki lo je dangi dangi kin kadi təli gin dije ki kare ba.

⁵³ I dɔ ndəe ti nɔɔ kin, njé kun dɔ Jipi je uni ndude kadi n-təli Jəju.

⁵⁴ E be ə, Jəju ində ngangɪ njiyə taga ta kəm Jipi je ti. Ɔr rone aw ɓasi kadi dilə lo ti, me ngon be ti ki ɓari-e Epɪrayim. Aw isi ti nɔɔ ki njé ndo je ləne.

⁵⁵ Dəkagilo ra nay lə Jipi je ki ɓari-e Paki e ɓasi, adi dije ngay awi Jorijaləm ti kəte nɔ ti kadi tə rai ne je ki go kuje ti ləde əi Jipi je kadi Luwə oo-n-de tə dije ki kanji majal.

⁵⁶ Dije ka kin əi gin kəy ti lə Luwə, ningə isi sangi Jəju, ə dəji-naa ta dande ti əi nə: «Mər ta ləsi e ri ə? Kadi a re lo ra nay ti al a?»

⁵⁷ Ne kare ɓa, njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki Parisi je adi ndu kadi re dəw madi oo lo ki Jəju e ti ɓa, kadi əl-de adi n-awi n-uwəi-e.

12

*Mari buki yibi ki əti maji nja Jəju ti
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9; Lk 7.36-50)*

¹ NDɔ mehe kəte nɔ ra nay Paki ti, Jəju aw Bətani ti ki Lajar isi ti. Lajar ki ndɔ ki ade j̄ taa lo koy ti.

² Lo kin ti nɔɔ, rai ne kuso ki tɔ Jəju. Marti ə e nje kadi-de ne kuso, ningə Lajar e ki kare dan njé kisi ta ne kuso ti ki Jəju.

³ Mari un yibi ki rai ki man kagi ki ɓari-e nar, a rosi ngon ku be, buki nja Jəju ti, ningə go ti, bər njae

ki bisi dāne. E yibi nar dāræe ki gate e ngay. Baye taa me kæy.

⁴ Lo kin ti, Judasi Isikariyoti ki e ki kare dan njé ndo je ti læ Jøju, e ki a un dō Jøju, əl ə nə:

⁵ «Mba ri ə e ki gati ki yibi kin, taa-n la ki lo kilə ti ki ndō bu mitə be ka e ki ra-n ki njé ndoo je al ə?»

⁶ Judasi əl ta kin be mba to ɓa ta læ njé ndoo je to ræ al, nə mbata e nje ɓogi. E ə ɓol la e jie ti, adi isi ɓogi la ki isi ɓuki me ti ndəy ndəy.

⁷ Nə Jøju əl ə nə: «Iyəi Mari jəke! Ra ne kin be nginə-n ndō ki kadi darəm a aw-n ɓada.

⁸ Njé ndoo je kam, isi səsi ne ki ndō je pəti, nə mi m-a m-isi səsi ki nō ti al.»

Dije dɔɔi ta naa ti kadi n-təli Lajar

⁹ Kosi *Jipi je ngay ooi kadi Jøju e Bətani ti, adi rəi. Nینگə rəi mbata læ Jøju par al, nə rəi mba koo Lajar ki Jøju ade j taa lo koy ti ka kin tō.

¹⁰ E be ə, njé kun dō njé kijə ne məsi kadi-kare je uni ndude kadi n-təli Lajar kō,

¹¹ mbata e ta lie ə ra adi Jipi je ngay iyəi-de ə adi mede Jøju.

Jəju ur me ɓe ti ki Jorijaləm ki kəsi-gon

(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)

¹² Lo ti go ti, kosi dije ki ngay ki rəi Jorijaləm, ooi kadi Jøju isi re Jorijaləm,

¹³ ə ɔyi baji tan je, ə teei taga gidi ɓe ti, awi tilə kəme. Nینگə lo kin ti, uni ndude ki taa əli əi nə: «Təji e ki dō Luwə ti! Nینگə kadi Luwə ində jine dō dəw ti ki re ki tō ʔaɓe, kadi Luwə ində jine dō ngar ti læ *Isirayəl je!»

¹⁴ Jøju ingə ngon koro, nینگə al isi dœ ti təkɪ ndangi me makitibi ti læ Luwə əi nə:

15 «Ifəl al, 6e bo *Siyo!
 Igo lo o, ngar ləi isi re,
 İsi dō ngon koro ti.✧»

16 Dəsay ba, njé ndo je lie gəri me ne je ki isi rai
 kin al, nə loki dije isi iləi tōji dō Jəju ti ngata 6a kadi
 mede ole dō ti təkı makitibi lə Luwə əl ta lie kadi ne
 kin a ra ne dəe ti be. Nینگə e nee ka ə isi ra ne dəe ti
 kin.

17 Dije ngay ki ndo ki əi sie naa ti loki ndəl Lajar
 ade teę bada, dan njé koy je ti, mai naji lie.

18 Nینگə e naji ki ma ləde kin ə ra adi kosi dije awi
 tiləi kəme, tadō ooi kadi ra ne kōji ki əti 6əl ngay kin.

19 Lo kin ti, *Parisi je əli-naa dande ti əi nə: «Oi to
 ki taga ta kəmsi ti ne kadi asi ra ne madi al; dije pəti
 6uki-naa ki goe ti!»

Girəki je sangi kadi n-ooi Jəju

20 Girəki je madi əi dan dije ti ki rəi Jorijaləm lo ra
 nay ti kadi əsi məkəsıde nangi nō Luwə ti.

21 Girəki je ka kin rəi 6ası rō Pilipi ti ki e dəw ki
 ngon 6e ti ki Bətisayda ki Galile ti, dəji-e əi nə: «Ji
 ndigi kadi j-o Jəju.»

22 Ə Pilipi aw əl Andire, nga ə indəi rəde naa ti joo
 pu awi əli Jəju.

23 Jəju ilə-de ti ə nə: «Ki ne kin 6a, ndo asi kadi
 Luwə tōji tōgim mi *NGon dəw ki taga ngata.

24 Nینگə ki rəjeti, adi m-əl səsi, kə ko ki kare ki osi
 nangi kin re oy al ə, a to ki karne 6a par, a re oy tō
 6a, a teę ki kə ko je ki rangi ngay.

25 Dəw ki ndigi koo maji rəne, a ti tae, nə dəw ki
 iyə ta koo maji rəne dənangi ti ne, a ngəm rəne kadi
 kaji ki biti ki nō ti.

26 Kin ə re dəw madi ge ra kilə bəə ləm ba, səbi kadi un gom, nga ningə nje kilə bəə ləm kin a e səm lo ti ki m-a m-ı ti. Dəw ki nje ra kilə bəə ləm, Bai Luwə a əsi gone.»

Jəju əl ta ki də koyne ti

27 Jəju əl ə nə: «Ki ne kin, ndilm isi nangı al, ə se ta ri ə kadi m-əl wa? Kadi m-əl m-ə nə: “Bai, aji-m ta də kadi ti ki ngə ki a re dəm ti kin a?” NGa e mbata də kadi wa kin ə m-re bitı m-təe-n ne kin.

28 Bai, itəji adi dije gəri təba ləi.» Ningə ndu dəw ba ı ki dərə ti ə nə: «M-adi dije gəri tə bə ləm ngata, nə m-a m-adi-de gəri bəy.»

29 Kosi dije ki ai loe ti nqə ə ooi ndu ta kin ki mbide əli əi nə: «E ndi ə ndangi ne.» Ningə njé ki nungi əli əi nə: «Malayka kare ə əl-e ta.»

30 Ə Jəju əl-de ə nə: «NDu ta ki ba ə oi kin tēe mbata ləm mi al, nə tēe ki mbata ləsi səi je.

31 Ki ne kin, e dəkagilo ki kadi Luwə a gangı-n ta də dije ti ki dənangi ti ne ngata, e dəkagilo ki kadi Luwə a uwə-n nje majal ki isi ində təgine də dije ti ki dənangi ti ne, ile gidi lo ti kə ngata.

32 NGa ningə mi, ndə ki dije a bəi-mi taa də kagi-dəsi ti kin ba, m-a m-ndər dije pəti ki rəm ti.»

33 Me ta ti kin, Jəju təji kadi gəri se go rəbi ki ban ə a oy-n wa?.

34 Ə kosi je əli-e əi nə: «J-ingə me makitibi ndukun je ti ləje təkı Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte, a isi bitı ki nqne ti bi a oy al[☆], nga ra ban be ə ı əl ə nə: “Səbi kadi a bəi NGon dəw taa də kagi-dəsi ti ə?” Ə NGon dəw ə wa kin e nə dana ə?»

☆ 12:34 Pa je 110; Ejay 9.6; Daniyəl 7.14

³⁵ Ba Jəju əl-de ə nə: «Kunji e dansi ti ne dəkagilo ndəy bəy. Nɪngə kadi ɪnjɪyəi ki nɔsi ti loki kunji isi unji dɔsi ti kin, kadi tə til ɪngə səsi dɔ rəbi ti al. Tado dəw ki njɪyə me til ti, gər lo ki isi aw ti al.

³⁶ Dəkagilo ki kunji e səsi kin ɓa, adi mesi kunji, kadi tə itəli dije ki me kunji ti.» Loki Jəju əl-de ta be nɪngə, ətɪ aw bəyɔ rəne say ta kəmde ti.

Jipi je mbati kadi mede Jəju

³⁷ Jəju ra ne kɔji je ki ətɪ bəl bəl ta kəm *Jipi je ti ka, mbati kadi-e mede.

³⁸ E kin tɔji ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl ə nə:

«Babe, nə ə taa ta ki tɛɛ taje ti osi mbide ti kin ə?

E nə je ə Babe tɔji-de tɔgɪne ə❖?»

³⁹ Nɪngə darɔ Ejay ə wa təl a nɔɔ ər gɪn ne ki asii kadi mede al ə nə:

⁴⁰ «Luwə tɔ kəmde,

Kadi tə ooi lo al,

Adi mede ngə ngororo,

Kadi tə gəri ne madi kare al,

Kadi tə təli kəmde rɔ Luwə ti al,

Nə tə Luwə ɪ aji-de.❖»

⁴¹ Ejay əl ta kin be mbata kunji Jəju ki oo kəte nu ə əl-n ta dɔe ti.

⁴² Ne kare ɓa, dan njé kun dɔ Jipi je ti wa kin, ngay je adi mede Jəju, nə mbati kəli ki taga mbata lə *Parisɪ je ki kadi a tuwəi-de kɔ gɪn kəy kaw-naa ti ləde əi Jipi je❖.

⁴³ Oi maji ngay kadi dije ə piti-de ə e soti itə kadi Luwə ə piti-de.

Ta ki ta Jəju ti ə a gangi ta

44 Jəju əl ta ki ndune ki boy ə nə: «Dəw ki adi-m mene ba, e mi ə adi-m mene al, nə e nje kilə-m ə ade mene;

45 ningə dəw ki oo-m ə, oo nje kilə-m tə.

46 Mi, mi kunjı, ə m-re dənangi ti ne mba kadi dəw ki adi-m mene ba, dəwe njiyə me til ti al.

47 Kin ə re ta ləm osi mbi dəw ti, ə dəwe ra-n kilə al ə, e mi ba m-gangi ta dœ ti al, tadə m-re dənangi ti ne kadi m-aji dije bi kadi m-gangi ta dœde ti al.

48 Dəw ki mbati-m nim, taa ta ləm al nim ə, aw ki nje gangi ta dœne ti ngata. Tadə e ne je ki m-ndo dije wa kin ə, a gangi ta dœ ti dœbəy ndə ti.

49 Təki rəjeti, m-əl ta ki də rəm al, nə e Bai ki nje kilə-m ə adi-m ndu je ki kadi m-əl nim, m-ndo nim.

50 NGa ningə, m-gər kadi ndu ki Luwə adi kin ə, e nje re ki kaji ki biti ki nq ti. Ta je ki m-əl, m-əl-de təki Bai əl-m.»

13

Jəju togı nja njé ndo je ləne

¹ Kəte nq ra nay Paki ti, Jəju gər kadi ndə re nga kadi tə iyə dənangi ə aw rə Bawne ti. Jəju ki ndigi njé ki yəne je ki dənangi ti ne mari nu, ndigi-de biti kadi təl tae.

² Jəju əi ki njé ndo je ləne isi ta ne kuso ti lo sələ. Ningə dəkagiloe ti kin, su ində ta ga kulə Jəju ji njé bə je ti me Judasi ti ki ngon lə Simq Isikariyoti ngata.

³ Jəju wa ki dœne gər kadi Bawne Luwə ilə ne je pəti jine ti, ningə gər təki n-ı rœ ti ə n-re, adi n-a n-təl n-aw rœ ti gogi.

⁴ Jəju ı taa ta ne kuso ti, ər kibi ləne ki ilə də made ti, ba un ta kibi dœ-n bədine.

⁵ Go ti, mbəl man me ne ti, ɓa ilə rəne togi nja njé ndo je ləne, ə bər njade ki ta kibi ki kəte dɔɔ-n bədine ka kin.

⁶ Loki Jəju re tɛɛ dɔ Simo Piyər ti ɓa, Simo Piyər əl-e ə nə: «Babe, j̄ ə kadi itogi njam a?»

⁷ Ə Jəju əl-e ə nə: «Nɛ ki m-isi m-ra kin, ta ji naa ti ne igər al, nə a gər mee ki ɓəy ti.»

⁸ Be ka Piyər əl Jəju ə nə: «Jagi, j̄ a togi njam al.» Ə Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re m-togi njay al ɓa, ne madi ki ɓəw-je naa ti səi goto.»

⁹ Ningə Piyər əl ə nə: «Babe, re e be ɓa, itogi njam par al, nə kadi itogi jim je, ki dəm je tɔ.»

¹⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «Dəw ki ndogi man, aw ki ndoo togi njane par, ɓi rɔe je pəti al, tadɔ ndəgi rɔe je ay njay. NGa ningə səi je, rəsi ay njay, nə e dije pəti ɓa rɔde ay, al ɓəy tɔ.»

¹¹ Lo kin ti, Jəju gər dəw ki a ule ji njé ɓa je ti, ə əl-n ə nə: «E səi pəti ɓa rəsi ay, al.»

¹² Loki Jəju togi njade gine gangi ningə, un kibi ləne ilə rəne ti, ə təl aw isi ta ne kuso ti gogi, ɓa əl-de ə nə: «Igəri me ne ki m-ra səsi kin a?»

¹³ Isi ɓari-mi NJe ndo dije je, Babe je, ningə e go rəbe ti, tadɔ e mi ə wa.

¹⁴ NGa ningə re mi ki mi NJe ndo dije je, mi Babe je ə m-togi njasi ningə, səi ka səbi kadi itogi njanaa ki yo je ki ne je tɔ.

¹⁵ E ne ə m-ɔji səsi, kadi səi ka indaji, irai təki m-ra səsi kin be tɔ.

¹⁶ Təki rɔjeti, adi m-əl səsi, ɓəə itə ɓane al, taa ngon nje kaw kilə itə nje kile al tɔ.

¹⁷ Təki igəri ngata kin ə, irai kile ə, rəsi a nəl səsi ngay.

¹⁸ E səi pəti ɓa m-isi m-əl ta ləsi al; m-gər dije ki

m-mbæti-de. NĠa ningə, sɔbi kadi ta ki makitibi lə Luwə əl kin ra ne. Makitibi əl ə nə: “Dəw ki isi uso səm ne, tu gajine ɔsi-m✧.”

¹⁹ M-əl səsi ta kin ɔasine, kadi tə ndɔ ki nee a ra ne ɔa, igəri təkɪ “Mi Nje kisi noo.”

²⁰ Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, dəw ki uwə dəw ki m-ile ki rone ti, uwə-m ki rone ti, ə dəw ki uwə-m ki rone ti, uwə nje kilə-m ki rone ti tɔ.»

Jəju əl təkɪ Judasi a un dəne

(Mt 26.21-25; Mk 14.18-21; Lk 22.21-23)

²¹ Go ta je ti kin, ndil Jəju isi nangi al, adi ta tɛɛ tae ti ki taga ə nə: «Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, dəw kare dansi ti ne a ilə-m ji dije ti.»

²² Lo kin ti, njé ndo je lie goi kəm-naa, ningə dəjinaa se nə dana ə isi əl ta lie wa.

²³ Ki kare dan njé ndo je ti, ki e dəw ki Jəju ndige, isi kadi Jəju ti ɔasi.

²⁴ Ə Simo Piyər ra ne yɔgirɔ nangi əl-e-n kadi dəji Jəju se isi əl ta lə nə dana wa.

²⁵ Nje ndo ka kin ɔy ki dɔ Jəju ti, ningə dɔje ə nə: «Babe, dawe e nə ə?»

²⁶ Ə Jəju ile ti ə nə: «E dəw ki m-a m-ade mapa ki m-gangi, m-ilə me tɔy ti kin.» Ningə Jəju gangi mapa ilə me tɔy ti, adi Judasi ki ngon lə Simo Isikariyoti.

²⁷ Loki Judasi taa mapa ka kin taa par ə, *Satə ur mee ti. Ə Jəju əl-e ə nə: «Nɛ ki to mei ti kadi ira ka kin, ira law!»

²⁸ Dan dije ti ki isi sie ta ne kuso ti kin, dəw ki kadi gər se mba ri ə əl-e ta kin be wa goto.

✧ 13:18 Pa je 41.10

²⁹ Tə ka ki Judasi e-n nje koti bəl la ka kin, ngay je ooi təki Jəju dəje kadi aw ndogi ne ki kadi n-rai nay Paki, ə se kadi aw adi ne madi njé ndoo je wa be.

³⁰ Judasi taa mapa ki Jəju ade ka kin taa par ə tēe taga. Də kade ti kin, lo ndul ngata.

³¹ Loki Judasi tēe ba, Jəju əl ə nə: «Ki basine kin, dije iləi tōji dəm ti mi *NGon dəw, ningə mi NGon dəw m-ra m-adi dije iləi tōji də Luwə ti tə.

³² Kin ə re m-ra m-adi dije iləi tōji də Luwə ti ba, Luwə wa ki dəne a adi dije iləi tōji dəm ti mi NGon dəw tə. NGa ningə e ne ki a ra ne basine.

³³ NGA nm je, mi səsi ne, naa ti dəkagilo ki ndəy be par. A sangi-mi, ningə təki m-əl-n *Jipi je, m-əl səsi bəne tə tək: “Lo ki m-a m-aw ti, a asi kadi awi ti al.”

³⁴ M-adi səsi ndu-kun ki sigi ki e ta kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je. Maji kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je tək mi m-ndigi-n səsi kin be tə.

³⁵ Kin ə re indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je ba, dije pəti a gəri tək səi njé ndo je ləm.»

Jəju əl tək Piyər a naji ta gər-ne

(Mt 26.33-35; Mk 14.29-31; Lk 22.31-34)

³⁶ Simo Piyər dəji Jəju ə nə: «Babe, a aw ra ə?» Ə Jəju ile ti ə nə: «Lo ki m-a m-aw ti, a asi kadi un gom ki basine kin al, nə a un gom ki bəy ti.»

³⁷ Ba Piyər dəji Jəju ə nə: «Babe, mba ri ə m-a m-asi kadi m-un goi ki basine kin al ə? Mi basi ngay kadi m-ilə rəm kə mbata ləi!»

³⁸ Lo kin ti, Jəju ilə Piyər ti ə nə: «Adi i basi ngay kadi ilə rəi kə mbata ləm wa ta? Tək rəjeti, adi m-əli, kunə kinjə nq al bəy ə, a naji ta nja mitə ə nə igər-m al.»

14

Jəju e rəbi ki kaw ki rə Luwə ti

¹ Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Səbi kadi mesi bəl al, adi mesi Luwə, ə adi-mi mesi tə.»

² Me bə ti lə Bai, kəy je e ngay nōō. Kin ə re e ne ki rəjeti al ə, re m-a m-əl səsi, tadə m-aw kadi m-ində də lo dana mbata ti ləsi.

³ Loki m-aw, ə m-ində də lo dana gine gangi ningə, m-a m-təl tə m-re kadi m-əy səsi, m-aw səsi rəm ti, kadi tə lo ki mi ti, səi ka səi ti tə.

⁴ Səi, igəri rəbi ki kaw lo ti ki m-isi m-aw ti.»

⁵ Lo kin ti, Tomasi əl Jəju ə nə: «Bəbē, ji gər lo ki isi aw ti al tə, ə ra ban be ə j-a ji gər rəbi ki kaw ti ə?»

⁶ Ə Jəju əl-e ə nə: «Mi rəbi, mi ta ki rəjeti, mi kisi ki də taa. Rəbi ki rangi ki kadi dəw asi kaw-n rə Bai Luwə ti goto.»

⁷ Re igəri-mi bə, a igəri Bai tə. NGa ningə, təki j-a-n ne wa kin, igəri-e nim, oi-e nim tə.»

⁸ Ningə Pilipi əl Jəju ə nə: «Bəbē, itəji-je Bawje Luwə adi j-o-e par ə, e wa kin asi-je naki.»

⁹ Ə Jəju ile ti ə nə: «Pilipi, e mari nu ba ə m-a səsi ne kin ka igər-m al bəy a? Dəw ki oo-m bə, oo Bai Luwə tə. Ra ban be ə əl ə nə: “Itəji-je Bawje Luwə adi j-o-e?”»

¹⁰ O tə ta ki rəjeti al kadi mi m-isi me Bai ti, ə Bai isi mem ti a? Ta je ki m-isi m-əl səsi kin, e mi wa ki dəm bə m-isi m-əl al; e Bai ki isi mem ti ə isi ra kilə je ləne.

¹¹ Adi-mi mesi təki mi m-isi me Bai ti, ə Bai isi mem ti tə kin. A re adi-mi mesi də ta je ti ki m-isi m-əl al ə, kilə ra je lə Luwə ki oi ki kəmsi kin yo ə, adii mesi ndəy.

12 Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki adi-m mene ɓa, e ka a ra ne je ki m-isi m-ra-de kin tɔ. A ra ne je ki əti ɓəl ngay ɓəy, mbata mi m-isi m-aw rɔ Bai ti.

13 NGa ningə, ne je pəti ki idəji me tɔm ti ə, m-a m-ra m-adi səsi, mba kadi mi NGon, m-ra m-adi dije iləi tɔji dɔ Bai Luwə ti.

14 Kin ə re idəji ne madi me tɔm ti ə, m-a m-ra m-adi səsi.»

Jəju un ndune kadi n-a n-ilə ki NDil Luwə

15 Jəju ilə ta ki rangi dɔ ti ɓəy ə nə: «Kin ə re indigi-mi ə, a təli rəsi go ndu-kun je ti ləm.

16 Ningə mi, m-a m-dəji Bai Luwə kadi ilə ki Nje ra səsi ki rangi, ki a isi səsi biti ki nɔ ti.

17 E ə e NDil ki nje ra ne je ki rəjeti, ki dije ki dɔnangi ti ne asi kadi taai-e mede ti al, tadɔ ooi-e al, taa gəri-e al tɔ, nə səi je, igəri-e, mbata isi kadisi ti ne, taa a isi mesi ti tɔ.

18 M-a m-iyə səsi ki karsi tə ngan kal je be al, nə m-a m-təl kadi m-re rəsi ti.

19 Nay ngay al kadi dije ki dɔnangi ti ne a ooi-mi al ratata, nə səi je, a oi-mi, tadɔ m-isi ki dɔm taa, taa səi je ka a isi ki dɔsi taa tɔ.

20 NDɔe ti kin ə, a oi kadi mi me Bai ti, ningə səi, səi mem ti, ə mi, mi mesi ti tɔ.

21 Dəw ki nje ndigi-m, e dəw ki ngəm go ndu-kun je ləm maji nim, təl rəne go ti nim. Bai a ndigi dəw ki nje ndigi-m, ningə mi ka m-a m-ndige tɔ, taa m-a m-təje rɔm ki taga kadi gər-m tɔ.»

22 Judi (ki Judasi Isikariyoti al) əl Jəju ə nə: «Babe, ra ban be ə je par ə a tɔji-je rɔi ki taga kadi ji gər-i, ɓi a tɔji rɔi ki taga kadi ndəgi dije ki dɔnangi ti ne kin gəri-ni al ə?»

²³ Jəju ile ti ə nə: «Dəw ki ndigi-m ə, a ngəm go ta je ləm. Bai a ndige, ningə je ki Bai Luwə joo pu j-a ji re rəe ti, j-a j-ində be naa ti sie.

²⁴ Dəw ki ndigi-m al, təl rəne go ta je ti ləm al. Ta je ki isi tē tam ti ə isi oi kin, e ta je ki mi wa m-əl ki dəm al, nə e ta je ki j rə Bai ti ki nje kilə-m.

²⁵ M-əl səsi ta je kin dəkagilo ki mi səsi naa ti ne bəy kin.

²⁶ NJe ra səsi, NDil ki Bai a ilə sie adi səsi me təm ti kin, a ndo səsi ne je pəti, taa a ole mesi də ne je ti pəti ki m-əl səsi tə.

²⁷ M-iyə lapıya m-adi səsi, m-adi səsi lapıya. Ningə mi m-adi səsi təkı dije ki dənangi ti ne adii səsi al. Adi mesi osi nangi, ibəli al.

²⁸ Oi tē tam ti m-əl m-ə nə: “M-a m-aw, ə m-a m-təl m-re rəsi ti”. Ningə kin ə re indigi-mi ə, a ırai rənəl də kaw ti ki m-isi m-aw rə Bai ti, tadə e, e ki bo itə-m.

²⁹ M-əl səsi ta kin basine, kəte taa kadı ne je rai ne, kadı tə loki a rai ne ba, adii mesı.

³⁰ M-a m-əl səsi ta gogı al ngata, tadə, nje majal ki isi ində təgıne də dije ti ki dənangi ti ne, re. Ningə e aw ki təgı madi dəm ti al,

³¹ nə a ingə ta rəbi kadı ra adi dije gəri təkı m-ndigi Bai, ə m-ra ne je təkı Bai dəji-m kadı m-ra. II taa lo kin ti adi j-awı.»

15

Jəju e kagi nju ki rəjeti

¹ Jəju əl ə nə: «Mi, mi kagi nju ki rəjeti, ningə Bai e ba nje ndər nju tə.

² Baji nju ki i rɔm ti, ə andi al ə, Bai a tige kɔ, nə e ki andi maji ɓa, a tige ngan bajie je ki majal kɔ kadi andi ki kate dɔ made ti.

³ Ningə səi, ne ndo ki m-ndo səsi, ra adi səi dije ki ayi njay ngata.

⁴ Ə re uwai rɔsi rɔm ti nga ɓa, mi m-a m-uwə səsi rɔm ti nga tɔ. NGa ningə, tə ka ki baji kagi a asi kadi andi ki kanji kagi al ka kin ə, səi ka a asi kadi irai ne madi ki kanji kadi uwai rɔsi rɔm ti, al tɔ.

⁵ Mi kagi nju, ə səi bajim je tɔ. Dəw ki uwə rone rɔm ti nga, ə mi m-uwe rɔm ti tɔ ɓa, a ra ne je ki maji maji ngay, tado a asi kadi irai ne madi ki maji kanjim al.

⁶ Dəw ki uwə rone nga rɔm ti al, a ilai-e kɔ gidi lo ti tɔ baji kagi be. Baji kagi je ki tuti, a kai-de kadi buki-de poro kadi qi por kɔ.

⁷ Kin ə re uwai rɔsi rɔm ti nga, ə ta ləm isi mesi ti tɔ ɓa, idəji ne ki indigi ə a ingəl.

⁸ Ne ki a ra kadi dije ilai tɔji dɔ Luwə ti ki taga, e ta kadi irai kilə je ki maji maji, ki dɔ-naa ti, dɔ-naa ti nim, kadi itɔji təkɪ səi njé ndo je ləm ki rojeti nim tɔ.

⁹ Mi m-ndigi səsi təkɪ Bai ndigi-m be tɔ. NGa ningə, maji kadi ai dɔ njasi ti, me ndigi ti ki m-ndigi səsi.

¹⁰ Kin ə re itəli rɔsi go ndu-kun je ti ləm ə, a ai dɔ njasi ti, me ndigi ti ki m-ndigi səsi, təkɪ m-təl-n rɔm go ndu-kun je ti lə Bai Luwə, ə m-a-n dɔ njam ti, me ndigi ti ki e ndigi-m kin be tɔ.

¹¹ «M-əl səsi ta je kin be mba kadi rɔnəl ki mem ti e rɔnəl ləsi tɔ, ningə kadi rɔnəl ləsi e rɔnəl ki asi-naa tapi.

¹² *NDu-kun ləm ə to kin: Indigi-naa ki yo je ki ne je dansi ti, təkɪ m-ndigi-n səsi kin be tɔ.

¹³ Kĩn ə re dəw un rəne ilə kə mbata lə madine je ə, ne madi ki rangi ki kadi a ra, taji-n ndigi-naa ki itə e kin goto ngata.

¹⁴ Kĩn ə re irai ne ki m-dəji səsi kadi irai ba, səi madim je.

¹⁵ M-bar səsi bəə kilə je al ratata, tadə bəə kilə gər ne ki bae isi ra al. NGa ningə mi, m-bar səsi madim je, mbata m-adi səi igəri ne je pəti ki m-ingə rə Bai Luwə ti.

¹⁶ E səi je ba imbəti-mi al, nə e mi ə m-mbəti səsi. Ningə, m-adi səsi kilə kadi awi, irai kilə je ki maji maji, ki a to ratata. Ba lo kin ti, Bai a adi səsi ne je pəti ki idəji-e ki təm.

¹⁷ Ne kare ki m-dəji səsi, e ta kadi indigi-naa ki yo je ki ne je dansi ti.»

Dije ki dɔnangi ti ne, mede majal ki Jəju əi ki nje ndo je ləne

¹⁸ Jəju əl bəy ə nə: «Kĩn ə re dije ki dɔnangi ti ne əsi səsi ta ə, kadi igər təkɪ e mi ə əsi-mi ta kəte nɔsi ti.

¹⁹ NGa ningə, kin ə re səi uwəi ki dije ki dɔnangi ti ne ba, re dije ki dɔnangi ti ne a ndigi səsi; nə ki ne kin, səi uwəi səde al, tadə m-mbəti səsi, m-tɛɛ səsi kə dande ti. Ningə e mbata kin ə, əsi səsi ta.

²⁰ Ə adi mesɪ ole də ta ti ki m-əl səsi kəte m-ə nə: “Bəə itə bane al” kin. Kĩn ə re adi-mi kə ba, a adi səsi kə tə, a re təli rəde go ta ti ləm ba, a təli rəde go ta ti ləsi tə.

²¹ Ki ne kin, a adi səsi kə mbata ləm, tadə gəri dəw ki nje kilə-m al.

²² Kĩn ə re m-re al, re m-əl-de ta al ə, re dəw a tidə majal je ləde dəde ti al; nə ki ne kin, lo kadi a əli əi nə: “Gər ə ji gər al,” kadi dəw iyə-n go majal je ləde kə goto.

²³ Dəw ki mee majal səm ɓa, mee majal ki Bai Luwə tɔ.

²⁴ Kin ə re m-ra kilə madi ki dəw madi ki rangi ra nja kare al, dande ti al ə, re dəw a tidə majal je ləde dɔde ti al; nə ki ne kin, ooi kilə ram je ki kəmde. Be ka, mede majal səm nim, majal ki Bai nim.

²⁵ Ningə, e ne ki ra ne be mba kadi ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “Mede majal səm ki kanji ta madi, ☆” kin nee ra ne.

²⁶ «Nje ra səsi ki m-a m-ilə sie ki tɔ Bai Luwə, a re. Ningə e ə e NDil ki nje kəl ne je ki rɔjeti dɔ Luwə, ki a i rɔ Luwə ti. E ə a ma naji dɔm ti.

²⁷ NGa ningə, səi ka a mai naji ləm tɔ, tado səi səm naa ti lo kilə ngirə ne je ti nu.»

16

¹ «M-əl səsi ta je kin be pəti mba kadi tə iyəi ta kadi-me ləsi al.

² Dije a tuwəi səsi kɔ gin kəy kaw-naa je ti. Ningə ndɔ je a rai wa ɓəy ki kadi njé ki a tɔli səsi, a əli mede ti əi nə e kilə lə Luwə ə yə n-isi n-rai.

³ A rai be, mbata gəri Bai al nim, gəri-mi al nim.

⁴ NGa ningə, m-əl səsi ta je kin be kəte, kadi tə ndɔ ki nee je a rai ne ɓa, mesi ole dɔ ti təkɪ ndɔ ki m-əl səsi. M-əl səsi ta je kin lo kilə ngire ti nu al, tado mi səsi naa ti ne.

Kilə ra NDil Luwə

⁵ «Ki ɓasine kin, m-isi m-aw ki rɔ nje kilə-m ti, nə dəw kare dansi ti ki kadi dəji-m ə nə: “Isi aw ra wa ka,” goto.

⁶ Mesi ur made mbata ta je ki m-əl səsi.

☆ 15:25 Pa je 35.19; 69.5

⁷ NGa ningə, e ta ki rəjeti ə m-əl səsi: maji ngay mbata ti ləsi kadi m-aw, tadə re m-aw al ə, dəw ki nje ra səsi ki səbi kadi a re kin, a re al. A re m-aw tə ba, m-a m-ilə sie m-adi səsi.

⁸ Ə loki a re ba, a ra kadi dije ki dənangi ti ne gəri ne ki e majal ki ra, ki ne ra ki dana, ki ta ki gangi.

⁹ Kadi gəri ne ki e majal ki ra, tadə mbati kadi-mi mede,

¹⁰ kadi gəri ne ra ki dana, tadə m-isi m-aw rə Bai ti, ningə səi a oi-mi gogi al ratata,

¹¹ kadi gəri ta ki gangi, tadə gangi ta də nje majal ti ngata. Adi e nje majal ki isi ində təgine də dije ti ki dənangi ti ne.

¹² «M-aw ki ta je ngay bəy kadi m-əl səsi, nə ki basine kin, a al dəsi.

¹³ NGa ningə, dəkagilo ki NDil ki nje kəji ne je ki rəjeti a re ba, a ra kadi igəri ne je pəti ki rəjeti. A əl ta ki təne wa al, nə a əl ne je pəti ki ingə rə Luwə ti, ningə a ilə səsi mbə ne je ki a rai ne lo ti ti tə.

¹⁴ E təji təba ləm ki taga, tadə e ta je ləm, ə a ilə səsi mbee.

¹⁵ Ne je pəti ki e ya Bai, e yam tə. E mbata kin ə, m-əl-n m-ə nə: E ta je ləm, ə NDil a ilə səsi mbee.»

Me kə təl rənəl

¹⁶ Jəju əl ə nə: «Nay dəkagilo ndəy ba kadi a oi-mi al, ningə dəkagilo ndəy go ti ə, a təli oi-mi gogi.»

¹⁷ Ə njé ndo je madi əli-naa dande ti əi nə: «Ta ki əl-je ə nə: “Nay dəkagilo ndəy ba kadi a oi-mi al, ningə dəkagilo ndəy go ti ə, a təli oi-mi gogi,” kin mee nə ri ə? Taa əl ta ki kare bəy ə nə: “Tadə m-isi m-aw rə Bai ti.”

¹⁸ Ə “dəkagilo ndəy” ki əl tae kin me nə ri tə ə? Ji gər me ta ki ge kəl-je kin all!»

19 Loki Jəju gər kadi njé ndo je lie isi sangi kadi dəji-e ta 6a, əl-de ə nə: «İsi dəji-naa ta dansi ti ɔji dɔ ta ki m-əl səsi m-ə nə: “Nay dəkagilo ndəy ba kadi a oi-mi al, ningə dəkagilo ndəy go ti ə, a təli oi-mi gogi,” kin.

20 NGa ningə, təkı rəjeti, adi m-əl səsi: A nɔi je, a ndigəi ndoo je, nə dije ki dənangi ti ne a rai rənəl. Me kɔ a ra səsi, nə me-kɔ ləsi kin a təl rənəl.

21 Loki dəne aw tə ɔji ngon 6a, e me kɔ ti, tadɔ dəkagilo kɔ lie re, nə loki ngon tɛɛ rəe ti ngata 6a, mee oy dɔ kɔ ti, mbata rənəl dəw ki ɔje ile dənangi ti.

22 Ningə, səi ka, ki 6asine kin, səi me kɔ ti, nə m-a m-təl m-o səsi, kadi rənəl a rosi mesı, ningə e rənəl ki dəw a ɔr mesı ti goto al.

23 NDəe ti kin, a dəji-mi ta dɔ ne madi ti al ngata. Ningə, təkı rəjeti, adi m-əl səsi, Bai a adi səsi ne je pəti ki idəji-e ki tɔm.

24 Biti 6one ka, idəji ne madi ki tɔm al 6əy. İdəji ə a ingəi, kadi rənəl ləsi asi-naa tapi.

Jəju tətı rɔ dije ki dənangi ti ne

25 «M-əl səsi ta je kin me kuji ta ti, nə ndɔ je a rai nɔɔ kadi m-a m-əl səsi ta me kuji ta ti al ngata, nə m-a m-əl səsi ta ki dɔ Bai Luwə ti wangı taga.

26 İ dɔ ndəe ti kin, a dəji ne Bai ki tɔm, ningə m-a m-əl səsi al, təkı m-isi m-əl ta ki Bai mbata ti ləsi,

27 tadɔ Bai Luwə ə wa ndigı səsi. Luwə ndigı səsi, mbata indigı-mi, taa adi mesı təkı m-ı rəe ti ə m-re tɔ.

28 M-ı rɔ Bai ti ə m-re dənangi ti ne, ningə ki 6asine kin, m-a m-iyə dənangi ə m-təl m-aw rɔ Bai ti gogi.»

29 Ə njé ndo je lie əli əi nə: «O, ki ne kin, yə əl-je ta ay njay, ki kanji kəl me kuji ta ti kin.

³⁰ Ningə ki basine kin, ji gər kadi igər ne je pəti, taa ta je ki to me dəw ti bəy, kadi tə dəw dəji ka igər kəte. Lo kin ti, j-adi meje kadi j rə Luwə ti.»

³¹ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Adi mesi ngata a?

³² Oi, də kadi isi re, ningə ki ne kin, re tēē ne ngata ki kadi dije a sanəi səsi ki lo kare kare. A iyəi-mi ki karm, nə mi ki karm al, tadə Bai Luwə e səm naa ti ne.

³³ M-əl səsi ta je kin pəti be, mba kadi lapıya e mesi ti, me kində rə naa ti səm. A ingəi kə dənangi ti ne, nə kadi uwəi təgisi ba, tadə m-təti rə njə təgi je ki dənangi ti ne ngata.»

17

Jəju əl ta ki Luwə mbata ləne wa nim, mbata lə njə ndo je ləne nim

¹ Go ta ti ki Jəju əl kin bə, un kəmne ki taa dərə ti, ningə əl ə nə: «Bai, ndə re nga. Itəji təba ləm, mi NGoni ki taga adi dije gəri, kadi tə mi NGoni, m-təji təba ləi ki taga madi dije gəri tə.

² I, adi-m təgi də dije ti pəti, kadi tə m-adi njə ki iyə-de jim ti, isi ki dəde taa bitı ki nə ti.

³ Kisi ki də taa bitı ki nə ti, e ta kadi dəw gəri, j ki j ki kari ba ə j Luwə ki rəjeti kin nim, kadi gər Jəju Kirisi ki e dəw ki ile kin nim.

⁴ M-təji təba ləi m-adi dije ki dənangi ti ne pəti gəri, ningə kilə ki adi-m kadi m-ra ka m-təl tae maji tə.

⁵ Ki basine kin, Bai, m-dəji kadi adi-m m-ingə kəsi-gon ta kəmi ti təkı ndə ki adi-m kəte nə kində dərə ti, ki dənangi ti kin.

⁶ «M-ra m-adi dije ki əy-de dan madi-de je ti ki dənangi ne, adi-m kin gəri-ni. Əi dije ləi, ə iyə-de me jim ti, ningə təli rəde maji go ta ti ləi.

⁷ Ki basine kin, gəri kadi ne je pəti ki adi-m, j rəi ti.

⁸ Tadə m-adi-de ta je ki adi-m, ningə taai. Loki taai 6a, gəri kadi m-j rəi ti, adi adi-mi mede təkı e j ə ilə-m.

⁹ Ningə e mbata ti ləde ə m-əl səi ta. M-əl səi ta mbata lə dije ki dənangi ti ne al, nə mbata lə njé ki iyə-de me jim ti, tadə njé ki iyə-de me jim ti kin əi dije ləi.

¹⁰ Ningə ne je pəti ki e yam, e yai, ə ne je pəti ki e yai, e yam tə. NGA ningə, əi je, təji təba ləm ki taga adi dije ooi.

¹¹ Mi, m-a mi dənangi ti ne al ngata, m-isi m-aw ki rəi ti, nə əi je, isi dənangi ti ne 6əy. Be ə, Bai Luwə ki njé kay njay, m-dəji kadi ində kəmi gode ti maji. Ində kəmi gode ti ki təgi ləi, ki e təgi ki adi-m m-ra-n kilə kin, kadi tə əi kare ba təkı je səi je kare ba kin be tə.

¹² Dəkagilo ki mi səde, m-ində kəm gode ti maji ki təgi ləi ki adi-m. M-dəbi bagim dəde ti, adi dəw kare ka tae tıj al. Dəw 6a, e e ki səbi kadi tae a tıj kadi tə ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə təl-n tane ka kin par☆.

¹³ NGA ningə, ki basine kin, m-isi m-aw ki rəi ti, ə m-əl ta kin be təkı mi-n səde dənangi ti ne 6əy kin, kadi tə əi wa ingəi rənəl ki mem ti, ki e rənəl ki asi-naa tapi kin.

¹⁴ M-adi-de ta ləi ningə, dije ki dənangi ti ne əsi-de ta mbata ke ki əi dije ki dənangi ti ne al, təkı mi mi-n dəw ki dənangi ti ne al kin be tə.

¹⁵ NGA ningə, m-dəji kadi əy-de kə dənangi ti ne al, nə kadi əsi NJe majal ngərəngi dəde ti.

☆ 17:12 Pa je 41.10

16 Əi dije ki dɔnangi ti ne al, tɔki mi mi-n dɔw ki dɔnangi ti ne al kin be tɔ.

17 Maji kadi un-de ki ta ki rɔjeti, ində-de ta dangi tɔ dije ləi. Ta ləi e ta ki rɔjeti.

18 Ningə, mi ka, m-ilə-de dɔnangi ti, tɔki ilə-m dɔnangi ti ka kin be tɔ.

19 Mi wa, m-un rɔm m-ində ta dangi tɔ dɔw ləi mbata ti ləde, kadi tɔ əi je ka, əi ki kində ta dangi me ta ki rɔjeti tɔ dije ləi tɔ.

Jəju əl ta ki Luwə mbata ti lə dije pəti ki a adi-e mede

20 «M-əl səi ta mbata ti lə njé ki m-ilə-de kin par al, nə mbata ti lə dije pəti ki a adi-mi mede, ki go rəbi lə ta ki a tɛɛ ta njé je ti ki m-ilə-de.

21 M-dəji kadi pəti, tali dije ki kare, tɔki j Bai, ində rɔi naa ti səm, ə mi m-ində rɔm naa ti səi kin be. Kadi əi ka indəi rɔde naa ti səje tɔ, kadi tɔ dije ki dɔnangi ti ne adi mede tɔki e j ə ilə-m.

22 Mi m-adi-de kɔsi-gon ki adi-m, kadi tɔ əi dije ki kare, tɔki je səi je-n dije ki kare kin be tɔ.

23 Mi m-ində rɔm naa ti səde, ningə j, ində rɔi naa ti səm tɔ; ɓa lo kin ti, a asi kadi əi dije ki kare ba ki rɔjeti, kadi dije ki dɔnangi ti ne gəri tɔki e j ə ilə-m nim, indigi-de tɔki indigi-m be nim tɔ.

24 Oyo, Bai, njé ki adi-m-de kin, m-ndigi ngay kadi əi səm naa ti, lo ti ki m-a mi ti, kadi oi kɔsi-gon ki m-aw-n, kɔsi-gon ki j adi-m. M-əl m-ə nə adi-m kɔsi-gon, mbata indigi-m kəte nɔ kində dɔrɔ ti ki dɔnangi.

25 Bai ki nje ra ne ki dana, dije ki dɔnangi ti ne gəri-ni al, nə mi m-gər-i, taa njé ki adi-m-de ka gəri tɔki e j ə ilə-m tɔ.

²⁶ M-ra m-adi gəri-ni, ningə m-a m-adi gəri-ni ki kəte bəy, kadi tə ko ndigi ki indigi-m kin to mede ti nim, kadi mi wa mi naa ti səde nim tə.»

18

Kuwə Jəju

(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)

¹ Go ta ti ki Jəju əl ki Luwə kin ba, ətə ki njé ndo je ləne, ali də lo, awi dam ngon man ti madi ki bari-e Sədirə. Loe ti kin, lo ndər ki dəw mə kagi je ti to noq, ə uri me ti.

² Judasi ki nje kun də Jəju, gər lo kin maji, mbata e lo ki Jəju əi ki njé ndo je ləne isi rəi ti taa taa.

³ E be ə, Judasi un də bəti asigar je lə kəbe ki Rom, aw səde loe ti ka kin. Taa njé kun də njé kijə nē məsi kadi-kare je, ki *Parisi je, iləi njé ngəm ta kəy lə Luwə adi əi səde noq tə. Dije ki go Judasi ti kin oti kiyə kasigar je, ki lambi je, ki por ngəl je.

⁴ Lo kin ti, Jəju ki gər nē pəti ki a re dəe ti, ətə ki rəde ti, dəji-de ə nə: «Isi sangi nə ə?»

⁵ Ba əi je iləi-e ti əi nə: «J-isi ji sangi Jəju ki Najarəti ti.» Ə Jəju əl-de ə nə: «E mi wa ə m-a am.» Judasi wa ki nje kun də Jəju ka kin ka a səde noq tə.

⁶ Lok i Jəju əl-de ə nə: «E mi wa ə m-a am» kin ba, gədi gogi, ningə tēēi tosi.

⁷ Jəju təl dəji-de bəy ə nə: «Isi sangi nə wa?» Ba əi je iləi-e ti əi nə: «J-isi ji sangi Jəju ki Najarəti ti.»

⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «M-əl səsi m-ə nə, e mi wa ə m-a am. Ə re e mi ə isi isangi-mi ba, iyəi ndəgi dije kam adi awi.»

⁹ To be kadi ta ki tēē ta Jəju ti ki rə Bawe Luwə ti ə nə: «Njé ki adi-m-de, dəw kare ka m-ti tae al» kin, təl tane.

¹⁰ Simo Piyər ki oti kiyə kasigar rəne ti, ər tigə-n paja lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, 6a ədi mbie ki də ji kə ti, tigə lati gangi. Tə paja ka kin nə Malkusi.

¹¹ Ə Jəju əl Piyər ə nə: «flə kiyə ləi sawe ti gogi. O kadi m-a m-ingə kə ki Bai ində dəe dana mbata ti ləm kin al a?»

Jəju a nə An ti

(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)

¹² Buti asigar je lə kəbe ki Rom, naa ti ki nje kun dəde nim, ki njé ngəm ta kəy lə Luwə ki *Jipi je iləide ka kin nim, uwəi Jəju dəəi-e.

¹³ Də kəte, awi sie 6e lə An* ki e məm Kayipi. Kayipi ə e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je 6ale ti kin.

¹⁴ NGA ningə e darə Kayipi wa kin ə e nje kəl kə nə: «E soti ngay mbata ti ləsi kadi ba kal dəw kare oy mbata lə gin dije kosi*.»

Piyər naji ta gər Jəju

(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)

¹⁵ Simo Piyər əi ki nje ndo kare ki dan njé ndo je ti lə Jəju, uni go Jəju. Nje ndo kare ki əi ki Piyər ka kin e dəw ki ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je gər-e, adi ur nati kəy ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, naa ti ki Jəju ki uri sie kəy.

¹⁶ Piyər ə isi yəne taga, 6asi ta kəy ti. Lo kin ti, nje ndo ki ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je gər-e ka

---

* **18:13** An ka ndə ki e bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je tə ki 6al ki 6 tēē 15 ti go Kirisi ti. Go ti gogi ka, Jipi je 6uki-e ti təkə bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je wa ka kin 6əy. Lo ta ki gangi je ti lə Jipi je 6a, e ə dije ooi ta lie ngay. ☆ **18:14** Ja 11.49

kin, tee taga, əl ta ki dəne ki nje ngəm ta kəy, ɓa go ti, dəne iyə Piyər ade ur kəy.

¹⁷ Dəne ki nje ngəm ta kəy ka kin əl Piyər ə nə: «İ ka j dan njé ndo je ti lə dɪngəm kin tɔ al a?» Ə Piyər ile ti ə nə: «Jagi, mi səde al.»

¹⁸ Kul o, adi njé ra kilə je, ki njé ngəm ta lo je, iləi por a ndibi. Piyər ka a səde ta por ti ka kin nɔɔ, a ndibi səde tɔ.

An daji ta Jəju

¹⁹ Ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je daji ta Jəju dɔ njé ndo je ti lie ki dɔ ne ndo ti lie ki isi ndo dije.

²⁰ Ə Jəju ilə ti ə nə: «M-əl ta dije taga wangi, taa ki ndo je, ndo je, m-isi m-ndo ne dije gin kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je nim, gin kəy ti lə Luwə nim, ki e lo je ki dɔ Jipi je pəti isi ɔsi-naa ti. Ne madi ki m-əl lo ɓəyɔ ti goto.

²¹ NGa ra ban ə idəji-m ta ɓəy ə? İdəji ta njé ki isi ooi-mi lo kəl ta ti kin o, gəri ta ki m-isi m-əl-de maji ngay.»

²² Dɔ ta ti kin, nje ngəm ta lo kare ki a səde nɔɔ, ində mbɔ Jəju, ə əl-e ə nə: «Adi e be ə kadi tur-n ta ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ti a?»

²³ Ə Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re ta ki m-əl kin, majal ə, əji maje al adi-m m-o, a re m-əl maji tɔ ə, ra ban be ə ində-m ə?»

²⁴ Lo kin ti, An adi awi ki Jəju ki dɔɔ ki dɔɔi-e kin be ɓe lə Kayipi, ki e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je.

*Piyər təl naji ɓəy təkɪ n-gər Jəju al
(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)*

25 Piyər isi ta por ti noo, isi ndibi por, ə əli-e əi nə: «Ma, i ka i dan njé ndo je ti lie tɔ al a?» Nə Piyər naji ə nə: «Jagi, mi səde al.»

26 Ki kare dan njé ra kilə je ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki e noji dingəm ki Piyər tigə mbie gangi, əl Piyər ə nə: «Dəw ki m-o-e sie, lo ndər ti ki məi kagi je ti kin, e i al ə nə ə?»

27 Nə Piyər naji wa bəy. Ba ta ji naa ti noo, kunə kinjə nɔ.

Jəju a nɔ Pilati ti

(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)

28 Loki ii ki Jəju be lə Kayipi ba, awi sie kəy ti ki boy ki *Pilati ki e nje kɔbe ki ngar ki Rom ti inde dɔ dɔnangi ti ki Jude ti isi titi. E sɔ bati ba bəy. Ningə njé kun dɔ *Jipi je mbati kur me kəy ki boy ti, kadi tə n-awi ki ta dɔde ti al, ta kəm Luwə ti, kadi tə n-usoii ne lo ra nay Paki ti.

29 E mbata kin ə, Pilati tɛɛ ingə-de taga, ningə dəji-de ə nə: «E ri ə isəkii dingəm kam ə?»

30 Ba, əi je iləi-e ti əi nə: «Kin ə re e dəw ki nje ra ne ki majal al ə, re j-a ji re sie, j-u-le jii ti al.»

31 Ə Pilati əl-de ə nə: «Səi je wa, itaai-e, awi gangi ta dɔe ti ki go ndu-kun je ti ləsi, səi Jipi je.» Nə əli Pilati əi nə: «Je, dəw adi-je ta rəbi ki kadi ji gangi-n ta koy dɔ dəw ti al.»

32 E be ə, ta ki Jəju wa əl kadi tɔji-n ko koy ki a oy kin təl tane.

33 Pilati təl ur me kəy ti ki boy, bar Jəju, ningə dəje ə nə: «I ngar lə Jipi je a?»

34 Ə Jəju təl dəji Pilati ə nə: «Ta kin, e i wa ə əl ə se, e dije ki rangi ə əli-ni ta ki dɔm ti ə?»

³⁵ Ba Pilati əl Jəju ə nə: «Mi ki o-m kin mi Jipi a? E dije ki gin be ti lai ə wa nim, njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je nim, ə rəi səi iləi-ni jim ti! NGA ningə m-dəji se e ri ə ira wa?»

³⁶ Ə Jəju ile ti ə nə: «Mi ngar ki dənangi ti ne al, re mi ngar ki dənangi ti ne ə, re dije ki gom ti, a rəi dəm ti kadi dəw ilə-m ji njé kun də Jipi je ti al; nə ke ə mi ngar ki dənangi ti ne al.»

³⁷ Ningə Pilati dəje ə nə: «Adi j ngar ta?» Ba Jəju ile ti ə nə: «E ta ki j ə tēē tai ə nə mi ngar. Mi, oji-mi, ningə m-re dənangi ti ne mba kadi m-ma naji də ne ki rəjeti. NGA ningə, dəw ki e me ne ki rəjeti, təl rəne go ta ti ləm.»

³⁸ Lo kin ti, Pilati dəje ə nə: «E ri ə e ne ki rəjeti ə?»

Gangi ta koy də Jəju ti

(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25)

Go ta ti ki Pilati dəji kin ba, təl tēē taga rə Jipi je ti əl-de ə nə: «M-ingə ta madi kare ki kadi m-gangi-n ta də dəw ti kin al.

³⁹ NGA ningə, ki go jibəl rae ti ki isi rai kəte, kəte, ə dəkagilo ra nay Paki ba, m-iyə dangay kare taa m-adi səsi kin, indigi də ti kadi m-iyə ngar lə *Jipi je taa madi səsi a?»

⁴⁰ Nə əi je, uni ndude ki taa əli əi nə: «Jagi, e al, e Barabasi ə ji ndigi kadi iyə taa.» Barabasi ki əli ta lie kin, e baw kaya.

19

¹*Pilati adi ndune asigar je kadi awi ki Jəju, ningə kadi indəi-e ki ndəy kabilay.

²Asigar je oji jəgi kon iləi dəe ti, ningə iləi kibi ngal ki kər pir pir rəe ti tə.

³ NĴiyəi rəi rəe ti, ningə əli-e əi nə: «Lapīya, ngar lə Jipi je!» Ba buki jide mbəe ti, indəi-e.

⁴ NJa kare bəy, Pilati tēg rə kosi je ti əl-de ə nə: «Maji, m-a m-re sie taga rəsi ti ne, kadi igəri təki m-ingə ta madi kare ki kadi m-gangi-n ta dəe ti al.»

⁵ Lo kin ti noo be, Jəju tēg taga ki jəgi kon dəne ti nim, ki kibi ngal ki kər pīr pīr rəne ti nim. Ningə Pilati əl-de ə nə: «Dingəm ka yə a am!»

⁶ Nə loki, njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ngəm ta lo je lə Jipi je, ooi-e ba, iləi ngirə kəl ta ki ndude ki boy əi nə: «İbe kagi-dəsi ti! İbe kagi-dəsi ti!» Ə Pilati əl-de ə nə: «Səi je wa, itaai-e, awi İbəi-e kagi-dəsi ti, tadə mi, m-ingə ta madi ki kadi m-gangi-n ta koy dəe ti al.»

⁷ Ningə Jipi je əli Pilati əi nə: «J-aw ki ndu-kun kare noo, ba ki go ndu-kun ti ka kin, e dəw ki səbi kadi a oy, tadə əl ə nə n-e NGon lə Luwə[☆].»

⁸ Loki Pilati oo ta kin ba, ade bəl ki də made ti bəy,

⁹ ə təl ur me kəy ti ki boy, ningə dəji Jəju ə nə: «İ, İ ra ə?» Nə Jəju ile ta ti al.

¹⁰ Ə Pilati əl Jəju ə nə: «Mi ə m-dəji ta ə ilə-m ti al a? İgər kadi m-aw ki təgi kadi m-ge ə m-iyə-i taa nim, m-ge ə m-bə-i kagi-dəsi ti nim, ə se igər əl ə?»

¹¹ Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re e təgi ki Luwə wa ə adi dərə ti nu kin al ə, aw ki təgi madi kare dəm ti al. Ba e mbata kin ə, dəw ki nje kilə-m jii ti, majal lie e ngay itə yəi.»

¹² Də ta ti wa kin ba, Pilati sangi kadi n-iyə Jəju, nə Jipi je iləi kəl, ə əli-e əi nə: «Kin ə re iyə taa ba, İ madi Səjar ki e ngar ki bo kin al. Dəw ki ə nə n-e ngar ba, dəwe kin e nje ta lə Səjar.»

☆ 19:7 Ləbatiki 24.16

13 Loki Pilati oo ta kin 6a, adi awi ki Jøju taga, ningə e wa isi dɔ kimbər ngar ti, lo ti ki ɓari-e Gaji mbal je ki kində nangi, ki ta ebirə ə nə «Gabata».

14 E ndɔ ki kadi lo ti par ə e kilə ngirə ra nay Paki, ningə e kadi ki jam dɔ ɓe ti be. Ə Pilati əl Jipi je ə nə: «Oi ngar ləsi.»

15 Nə uni ndude ki taa əli əi nə: «Kadi oy kɔ! kadi oy kɔ! Iɓe kagi-dəsi ti!» Ə Pilati əl-de ə nə: «Kadi tə m-6ə ngar ləsi kagi-dəsi ti a?» ʔa njé kun dɔ njé kijə ne məsi kadi-kare je əli əi nə: «Dəw oo ngar ləje ki rangi al, ngar ləje e Səjar par.»

16 Lo kin ti, Pilati ilə Jøju ji asigar je ti kadi ɓai-e kagi-dəsi ti.

Dije ɓai Jøju kagi-dəsi ti

(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)

Asigar je uwai Jøju awi sie.

17 E wa oti kagi-dəsi ləne, tɛɛ-n gidɪ ɓe bo ti ki taga, kadi aw-n lo ti ki ɓari-e «Ka dɔ dəw», ki ta ebirə nə «Golgota».

18 E loe ti kin ə asigar je ɓai Jøju ti, kagi-dəsi ti. ʔai dije joo kagi-dəsi ti sie, ki kare dɔ ji kɔe ti, ə ki kare dɔ ji gəle ti tɔ, ningə e wa a dana.

19 *Pilati adi rai ngon ba, ndangi ne me ti, indai taa dɔ kagi-dəsi ki Jøju a ti. Ne ki ndangi me ti nə: «Jøju ki Najarəti ti, ngar lə *Jipi je.»

20 Loki ɓai Jøju ti, kagi-dəsi ti ka kin e ɓasi ki ɓe bo, adi Jipi je ngay tidai ne ki ndangi kin. NDangi ki ta ebirə nim, ki ta latɛ nim, taa ki ta girəki nim tɔ.

21 Ə njé kun dɔ njé kijə ne kadi-kare je əli Pilati əi nə: «Ne kin, sɔbi kadi re a ndangi “ngar lə Jipi” be al, nə re a ndangi “dingəm kam əl ə nə n-e ngar lə Jipi je” taa e go rəbe ti.»

22 Nə Pilati əl-de ə nə: «Nə ki m-ndangi ba, ndange ka m-ndangi kin.»

23 Loki asigar je bəi Jəju kagi-dəsi ti gine gangi ba, kəi kibi je lie, kayi gin sə, səbi dəde kare kare. Ningə nay kibi ngal ki dəw uu al, nə oji ta naa ti be par, i taa re nangi.

24 Ə asigar je əli-naa əi nə: «Adi ji tili kibi ngal kin al, nə adi ji tigəi kir (mbare) də ti j-oi se nə ə a e yəe wa.» Ningə e nə ki a to be kadi ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə:

«Kayi-naa kibi je lie,

Ə tigəi kir də kibi ngal ti lie tə» kin təl tane✧.

Ningə e nəe ka yə asigar je rai kin.

25 Kə Jəju əi ki ngokone ki dəne nim, Mari ki ne Kıləwopasi nim, taa Mari ki Magidala nim ai noo, bəsi kadi kagi-dəsi ti ki bəi Jəju ti.

26 Loki Jəju oo kone, ə oo nje ndo ləne ki e Jəju ndigi, a gədi kəe ti ba, əl kone ə nə: «Dəne, o ngoni ə a am.»

27 Ba go ti, əl nje ndo ləne ka kin ə nə: «O kəi ə a am.» Ningə, ndəe ti noo, nje ndo ka kin aw ki kə Jəju rəne ti.

Koy Jəju

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

28 Go nə je ti kin, Jəju gər kadi gin nə je pəti gangi ngata ba, əl ta kin kadi təl ta ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə ə nə: «Kində ra-m✧.»

29 NGoo ki kasi nju ki masi rosi isi noo, ə asigar je ndui nə ki to hom hom me kasi nju ti ki masi ka kin, iləi ta kagi ti ki bari-e ijopi, ba iləi ta Jəju ti.

✧ 19:24 Pa je 22.19 ✧ 19:28 Pa je 69.22

³⁰ Ə loki Jəju njibi kasi ki masi ka kin ningə, əl ə nə: «Gin ne je pəti gangi ngata», 6a ilə dəne nangi, ningə kəəe tēe.

Asigar kare əsi kadi Jəju ki ningə

³¹ E ndo ki kadi lo ti do ti ə, e ndo taa kəə. E ndo taa kəə ki to ta dangi, ə, kadi tə nin je ai do kagi-dəsi ti ba ndo taa kəə ti al[☆], Jipi je awi dəji Pilati kadi adi budi njade, ə ərri-de ko do kagi-dəsi ti.

³² Lo kin ti, asigar je awi budi nja dəw ki dəsəy nim, e ki ko joo nim, ki 6ai-de kagi-dəsi ti naa ti ki Jəju.

³³ Lokı rəi tēei do Jəju ti 6a, oi kadi e oy ngata, adi budi njae al.

³⁴ Ningə asigar kare ə əsi kade ki ningə, 6a ta naa ti noo, məsi əi ki man tēei ta do ningə ti ka kin.

³⁵ Dəw ki ər go ne je kin, oo ki kəmne, ningə naji ki ma lie e ki rəjeti, taa e wa gər kadi e ta ki rəjeti ə n-al tə, mba kadi tə səi ka adii mesi[☆].

³⁶ Təki rəjeti, ne je kin rai ne be mba kadi tə ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Singe kare ka dəw a tətı al[☆]», kin təl tane.

³⁷ Taa ndangi ta ki rangi 6əy me makitibi ti lə Luwə əi nə: «A goi lo ki rə dəw ti ki əsi kade ki ningə[☆].»

Flai Jəju 6e nin ti

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

³⁸ Go ne je ti kin, Jisəpi ki e dəw ki Arimate ti, aw dəji ta rəbi *Pilati kadi n-ər nin Jəju. Jisəpi e nje ndo lə Jəju ki ra rəne lo 6əyɔ ti, mbata 6əl *Jipi je. Pilati ade ta rəbi, adi aw ər nin Jəju.

☆ **19:31** Dətərənəm 21.22-23 ☆ **19:35** Ja 20.31 ☆ **19:36** Tēe ki taga 12.46; Pa je 34.21 ☆ **19:37** Jakari 12.10

³⁹ Nīkodəm ki ndo ki aw ingə Jəju kondə ka kin ka, aw ki nduji kagi je ki əti maji joo ki mba kəy rə nin ti. Nduji kagi je ki bari-de mir əi ki alowəsi, poləi-de naa ti asi kiləw kuti mitə be.

⁴⁰ Di je ki joo kin, uni nin Jəju, doləi ki ta kibi lə. Lo dole ti, buki nduji kagi ki əti maji titi ndəy, ndəy, taa doləi, ki go kuji rae ti lə Jipi je ki isi rai ki nin je ləde bəy taa iləi be ti.

⁴¹ Lo ki bəi Jəju ti, kagi-dəsi ti ka kin, lo ndər ki məi kagi je ti to noo, ningə me ndər ti ka kin, be ki to sigi, ki dəw ilə nin ti al bəy to ti noo.

⁴² NGa ningə, tə ka ki lo ti ə a e ndo taa kəə lə Jipi je, iləi Jəju me be ti ka kin, tadə e basi kade ti.

20

Jəju i lo koy ti

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

¹ NDə dimasi ki gin lo, lo ki lo to piti piti ba bəy, Mari ki Magidala isi aw də badi ti ningə, oo kadi mbal ki uti ta badi ka kin, dəw uwə ər.

² Ə Mari ay ngədi, aw ingə Piyər əi ki nje ndo kare ki Jəju ndige, əl-de ə nə: «Uwəi Babe əri-e bada, ningə ji gər lo ki iləi-e ti al.»

³ Piyər əi ki nje ndo ki kare ka kin tēēi, isi awi ki də badi ti.

⁴ Ayi-naa ngədi joo pu, nə nje ndo ki kare ka kin ay ngədi itə Piyər, adi aw tēē də badi ti kəte noe ti.

⁵ Loki aw tēē, ilə mbəne, gə lo ningə, oo ta kibi je ki doləi nin ə a, nə ur me be ti al.

⁶ Piyər ki e goe ti, i yane noo re ba, ur me be ti, oo ta kibi je ki doləi nin ə a,

⁷ taa oo ta kibi ki ilai jam do Jaju ti to a to. Ta kibe kin to naa ti ki ai je ki dolai nin kin al, na daw bindi adi to yane dangi.

⁸ Go ti, nje ndo ki kare ki re kate ka kin, ur me be ti to, adi oo ne je ki kamne nim, adi mene kadi e ne ki rojeti nim to.

⁹ NGa ninga, biti tee loe ti kin ka, tijə-de ti kadi Jaju a j taa dan nje koy ti, taki makitibi la Luwa əl-n tae kate kin, al bay☆.

¹⁰ E be ə, nje ndo je ki joo, tali ilai dode awi be.

Jaju taji rone Mari ki Magidala
(Mk 16.9-11)

¹¹ Loki nje ndo je awi, Mari a taga, kadi badi ti basi, a no. Loki a no, ila mbone go-n lo be nin ti ba,

¹² oo malayka je joo ki ai kibi ki nda, ə isi lo ti ki kate ilai nin Jaju ti. Ki kare isi toe ti, kaw ki dæ ti, ə e ki nungi isi kaw ki njæ ti to.

¹³ *Malayka je daji-e ai na: «Dæne, ra ban ə a no ə?» Ə Mari ilə-de ti ə na: «Əri Baəe ləm, ningə m-gər lo ki ilai-e ti al.»

¹⁴ Loki əl ta be ningə, ilə rəti ba, oo Jaju, nə gər kadi e Jaju al.

¹⁵ Ə Jaju daje ə na: «Dæne, ra ban ə a no ə? Isi sangi na ə?» Ningə Mari oo ə na e nje ra kilə me ndər ti ki to noo ka kin wa, adi əl-e ə na: «Bam, re e j ə r-e ə, oji-m lo ki ile ti, adi m-aw m-un-e.»

¹⁶ Jaju bar-e: «Mari!» Ə Mari yəti rone ki rəe ti, un ndune ki taa, əl-e ə na: «Rabuni!» ki ta ebirə, ki kər me nə «Nje ndo dije!»

¹⁷ Lo kin ti, Jaju əl-e ə na: «Ədi rəm al, tado m-aw dərə ti rə Bai ti al bay. NGa ningə, ki basine kin ba,

---

☆ 20:9 Pa je 16.10

aw rə ngakom je ti, əl-de təkɪ m-aw rə Bai ti ki e Bawsi tə kɪn, m-aw rə Luwə ti ləm ki e Luwə ləsi tə kɪn.»

¹⁸ Ə Mari ki Magɪdala aw ɪngə njé ndo je əl-de ə nə: «M-o Bəbe ki kəm!» Nɪngə əl-de ta je ki Jəju əl-e ka kɪn adi-de ooi.

Jəju təji rəne njé ndo je

(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)

¹⁹ NDə dɪmasi ti wa nɔɔ lo səlɔ, njé ndo je kawinaa me kəy ti madi, nɪngə uti ta kəy mbuki dəde ti, mbata bəli njé kun də *Jɪpi je. Ə Jəju re, a taa dande ti, əl-de ə nə: «M-dəji kadi lapɪya e səsi!»

²⁰ Ba lo kɪn ti, təji-de to do ki jie ti je, kade ti je adi-de ooi. Rə njé ndo je nəl-de ngay, lokɪ ooi Bəbe.

²¹ Jəju təl əl-de bəy ə nə: «M-dəji kadi lapɪya e səsi! NGa nɪngə, təkɪ Bai ilə-m, mi ka m-ilə səsi tə.»

²² Ba go ta je ti kɪn, Jəju to kəɚne də njé ndo je ti, ə əl-de ə nə: «Itaai NDɪl Luwə mesi ti.

²³ Dɪje ki a ɪyəi go majal je ləde kə, Luwə a ɪyə go majal je ləde kə tə, ə njé ki a mbati kɪyə go majal je ləde kə, Luwə a tɪdə majal je ləde dəde ti ba tə.»

Jəju əi ki Tomasi

²⁴ Lokɪ Jəju re rə njé ndo je ti kɪn, Tomasi ki bari-e NDɪgə, ki e ki kare dan njé ndo je ti e səde loe ti al.

²⁵ Ə ndəgi njé ndo je əli-e əi nə: «J-o Bəbe ki kəmje.» Nə Tomasi əl-de ə nə: «Kɪn ə m-o to do poyti ki bəi jie kɪn al nɪm, m-ilə ngon jim to poyti ti kɪn al nɪm, taa m-ilə jim m-ədi-n to do nɪngə ki əsi kade kɪn al nɪm ə, m-a m-adi səsi mem al jagɪ.»

²⁶ NDə jɪjoo go ti, njé ndo je təlɪ ɪngəi-naa me kəy ti bəy, nɪngə e kɪn Tomasi e səde ngata. Uti ta kəy

mbuki dɔde ti, ə Jəju re, a taa dande ti, əl-de ə nə:
«M-dəji kadi lapiya e səsi!»

²⁷ Nɪngə əl Tomasi ə nə: «Tomasi, ilə ngon jii lo kin
ti, ə igɔ jim je kin oo, taa ilə jii ɔdi-n to do nɪngə ki
kadim ti kin o tɔ. Onoi kadi mei ngə, maji kadi adi
mei.»

²⁸ Lo kin ti nɔɔ, Tomasi əl Jəju ə nə: «Baɓe ləm!
Luwə Ləm!»

²⁹ Ə Jəju əl-e ə nə: «E koo ki o-m ki kəmi ne kin ə
adi-n mei. Nɪngə adi m-əli m-adi igər təkɪ njé rənəl
je ə əi dije ki adi mede ki kanji koo nɛ ki kənde☆.»

Gin ndangi makitibi kin

³⁰ Jəju ra nɛ kɔji je ki rangi ngay wa bəy ta kəm
njé ndo je ti ləne, ki e ki ndangi me makitibi ti kin
al.

³¹ Nə e je kin e ki ndangi-de be mba kadi adii mesi
təkɪ Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte, e NGon lə Luwə.
Nɪngə lokɪ adi mesi kin ɓa a ingəi kaji ki bitɪ ki nɔ
ti ki takule.

21

Jəju tɔji rəne njé ndo je siri ta ba ti ki Tɪbəriyadi (Lk 5.1-11)

¹ Go ti gogi, Jəju təl tɛɛ ingə njé ndo je bəy taa ba
ti ki Tɪbəriyadi. Rəbi ki tɛɛ ingə-n-de ə to kin:

² NDɔ madi, Simɔ Piyər nɪm, Tomasi ki ɓari-e
NDingə nɪm, Nataniyəl nɪm ki əi dije ki Kana ti ki
Galile tɔ, ngan lə Jəbədə ki joo tɔ, njé ndo je lə Jəju
ki rangi əi joo tɔ isi naa ti.

³ Ə Simɔ əl-de ə nə: «M-a m-aw baa kadi m-ndɔ
kanji je.» Ba ndəge je əli-e əi nə: «Je ka j-a j-aw səi

☆ 20:29 1Pi 1.8

tə.» Ningə t̄ēēi, ali me to ti awi, nə kondəe ti kin, ngon kanji kare ka uwəi al.

⁴ Loki lo ti, Jəju re a ta ba ti n̄ōo, nə njé ndo je gəri t̄ə̄ki e Jəju al.

⁵ Ə Jəju əl-de ə nə: «NGan je, uwəi kanji ndəy al a?» Ba iləi-e ti əi nə: «Jagi, ngon kanji kare ka j-uwə al.»

⁶ Ningə, Jəju əl-de ə nə: «iləi bandi dam to ti, ki d̄ō ji k̄osi ti kin, ə a uwəi kanji je.» Ə loki iləi bandi ɓa, bandi ɔy kanji k̄oy ki asi kadi ndəri t̄ēēi taga al.

⁷ Lo kin ti, nje ndo ki Jəju ndige əl Piyər ə nə: «E Bəbe.» Ə loki ta ki əl ə nə: «E Bəbe», kin osi mbi Piyər ti taa par ə, Piyər ilə kibi ləne r̄one ti, tad̄ō k̄ate a ki r̄one kare, ningə osi me man ti.

⁸ Lo ki ai ti kin, e say al ki nganḡi ba, ai asi kulə bi kare be par, adi ndəgi njé ndo je awi ki to ndəy ndəy ki nganḡi ba ti, ndərii bandi ki kanji rosi ka kin gode ti.

⁹ Loki uri nanḡi ningə, ooi por ki d̄aw ilə kanji ti, taa mapa ka to n̄ōo t̄o.

¹⁰ Jəju əl-de ə nə: «t̄r̄ai ki kanji je ki uwəi-de ka kin ne adi j-o.»

¹¹ Ə Simo Piyər al me to ti, ndor bandi ki kanji rosi ka kin nanḡi. E kanji je ki boy boy wa ə əi ɓu ki kuti mi gide mitə (153). K̄orde wa ki to ɓəl kin nə, bandi ganḡi al.

¹² Jəju əl-de ə nə: «t̄r̄ai usoi ne.» NGA ningə, d̄aw kare dan njé ndo je ti ki kadi d̄ə̄ji Jəju ə nə: «I na wa?» goto, tad̄ō gəri maji kadi e Bəbe.

¹³ Jəju ɔti r̄ode ti, un mapa adi-de, ningə adi-de kanji t̄o.

¹⁴ Loki Jəju i taa dan njé koy je ti kin, e t̄ēē ki ko mitə ngata ə t̄ēē ki r̄o njé ndo je ti ləne kin.

Jəju ai ki Piyər

¹⁵ Go ne kuso ti, Jəju dəji Simo Piyər ə nə: «Simo ki ngon lə Jonasi, indigi-m itə njé je ki isi kin a?» Ə Simo ile ti ə nə: «Oyo, Babe, igər kadi m-ndigi.» Nینگə Jəju əl-e ə nə: «Ul bati je ləm.»

¹⁶ Jəju təl dəji Simo bəy ki kə joo ə nə: «Simo ki ngon lə Ja, indigi-m a?» Ə Simo ile ti ə nə: «Oyo, Babe, igər kadi m-ndigi.» Nینگə Jəju əl-e ə nə: «Ul bati je ləm.»

¹⁷ Jəju təl dəji Simo bəy ki kə mitə ə nə: «Simo ki ngon lə Ja, indigi-m a?» Ba lo kin ti, me Piyər o-e də təl ti ki Jəju təl dəje bəy ki kə mitə ə nə: «Indigi-m a?» kin, adi ile ti ə nə: «Babe, igər ne je pəti, igər kadi m-ndigi.» Nینگə Jəju əl-e ə nə: «Ul bati je ləm.»

¹⁸ NGA nینگə, təkı rəjeti, adi m-əli: dəkagilo basai ti, j wa idəə nda bədi ti, ə aw lo ki mei ndigi, nə dəkagilo ki a bīgə ba, a əy jii taa kadi dəw ki rangi ə a dəə nda bədi ti, ə aw səi lo ti ki mei ndigi al.»

¹⁹ Ta je kin Jəju əl be kadi təji-n go rəbi koy ki Piyər a oy kadi ilə-n təji də Luwə ti. Go ti, Jəju əl-e ə nə: «Un gom.»

Nje ndo ki Jəju ndige

²⁰ Piyər ilə rəti gogi nینگə, oo nje ndo ki Jəju ndige, e ki ndə ki, lo ne kuso ti, əy ki də Jəju ti, dəje ə nə: «Babe, nə ə a iləi ji dije ti ə?» ka kin.

²¹ Loki Piyər oo-e ba, dəji Jəju ə nə: «Babe, ə e kam, e ri ə a ra-e ə?»

²² Ə Jəju əl Piyər ə nə: «Kin ə re m-ndigi kadi isi ki dəne taa bitı kadi tə m-təl m-re m-inge-n ka, e kin ta ləi goto ti. J, ta ləi e ta kadi un gom par.»

²³ Ta kin sane dan njé kadi-me je ti təkı nje ndo kam a oy al. Nə ki rəjeti, kadi Jəju əl Piyər ə nə: «A oy al» kin, əl-e be al. Ta ki əl-e ba, əl-e ə nə: «Kin ə

re m-ndigi kadi isi ki dɔne taa bitɪ kadi tɔ m-tɔl m-re m-inge-n ka, e kin ta lɔi goto ti.»

²⁴ E darɔ nje ndo-e ə wa kin ə ma naji dɔ ne je ti, ndangi-de me makitibi ti kin. NGa ningə ji gər kadi naji ki ma lie e ta ki rɔjeti.

²⁵ Jəju ra ne je ki rangi ngay wa ɓəy. Re dəw ə nə n-ɪndə tane wa nəm n-ndangi-de pəti me makitibi je ti ə, m-ga kadi dɔnangi wa kin pəti, makitibi je kin a ibə.

KĒLƏ-MĪNDĪ KĪ SĪĠ

New Testament in Bedjond (CD:bjv:Bedjond)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bedjond

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bedjond

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
a4f34a03-c89e-55e0-bc3f-22f7829df823